

KIILI LEHT

KIILI VALLA AJALEHT / WWW.KIILIVALD.EE

NR 9 (2400)

“Mõnikord hakkab külmetuste hooaeg juba augusti lõpus peale.”

| Kersti Vahtramäe

OKTOOBER 2018

160 aastat kooli Kiili vallas

⊙ Vilistlasüritus sai alguse koolimaja sisehoovis asuva vilistlaste kivi juures. Meenutati meie hulgast igavikuteele läinud kooli töötajaid ja vilistlasi. Mälestusküünlad süüdati endiste koolidirektorite Salme Susanna Hinnovi ja Olev Ranniku auks paigaldatud mälestuspinkide juures.

Kooliperel oli suur rõõm avada järjekordselt pink väärika ja teeneka pedagoogi auks, kelle suur osa elutööst on tehtud just meie kooli õpilasi õpetades. Pink avati tänulikkuse märgiks koolidirektor Hillar Endel Põldojale. Pingi avamisüritusel osales teenekas pedagoog ka ise.

Pingi avamisele järgnes kontsertetendus saalis. Etenduse oli lavale seadnud õpetaja Esta Kullamaa koostöös Sirje Kulluse ja Piret Artjušiniga. Etendus viis publiku ajarännakule läbi kooli erinevate ajalooperioodide. Võtmerolles olid laval eri ajastutest kokku tulnud koolidirektorid, keda vaimukalt kehastasid vilistlased Maarika Nimmo, Anett Leosk, Tauri Jaanus, gümnaasiumiõpilased Kristjan Stüff ja Lauri Luup ning õpetaja Mati Tabur. Humoorikaid vahelpealdisid täiendasid õpetajate ansambel, solistidena õpetaja Kertu Nurmetalo, õpilane Maria-Liisa Nõlvand ja kooli vilistlane Kristina Artjušin.

Oma etteastega rõõmustas külalisi õpetaja Alar Pikkorainen gümnaasiumiõpilastest ja vilistlastest koosneva bändiga Gymnastica, kust ei puudunud ka tublid *backitüdrukud* 7.A

55-kilone sünnipäevatorit kooli juubelipeol 20. oktoobril.

Koolidirektor Hillar Endel Põldoja omanimelisel pingil.

klassist. Üles astus suure vilistlaskonnaga Kiili kammerkoor Tuuli Metsoja juhendamisel.

Etendusele lisasid värvi oma lustakate tantsudega Kiili gümnaasiumi rahvatantsuneid koos Jüri gümnaasiumi noor-

meestega, juhendajaks Merike Kiil.

Aktusel said kooli tänuga aastapäevameene kauaaegsed töötajad ja koostööpartnerid.

Aktuse lõppes kogunesid külalised fuajeesse, kus juba oo-

Fotod: Kiili gümnaasium

Ajarännak läbi kooli ajaperioodide.

tas 55-kilone küünaldega sünnipäevatorit.

Aastapäevaürituseks avati esimesel korral kooli ajalugu kajastav 11 tahvlist koosnev ajalooannoo. Väljapanek sai valmis aastapäevaürituse vilistlas-

osaluse toel. Kool jätkab ajalooostendide väljapaneku täiendamist igal aastal. Pidu jätkus meeleoluka tantsuõhtuga.

Kool tänab kõiki osalejaid! | **Ruth Pekkenen**, Kiili gümnaasiumi direktor

Valla õpetajate päev Tallinna Teletornis

⊙ Õpetaja roll on alguse saanud kaks ja pool tuhat aastat enne meie ajaarvamist. Selle aja jooksul on õpetaja ametit pidanud miljonid inimesed, andumuse ja pühendumusega teadmiste jagajad, õpetajad, kes on oma elu elanud laste arendamise ja isiksuste kujundamise nimel, tuleviku nimel.

Kord aastas tähistame õpetajate päeva. Teadaolevalt tähistati seda esimest korda 1915. aastal Argentinas. See päev kutsuti ellu selleks, et väärtustada õpetaja ametit, tuua välja selles töös esinevaid probleeme ning tunnustada saavutusi. Alates 1994-aastast on UNESCO tähistanud 5. oktoobril maailma õpetajate päeva, World Teacher's Day.

Kuigi riigiti tähistatakse õpetajate päeva erinevatel aegadel, on Eesti õpetajate tähtpäev samuti viiendal oktoobril. Tava-
pärastelt proovivad siis koolides õpilased ise õpetaja rolli astuda

Foto: Aimur Liiva

Õpetajate päev teletornis.

ning annavad noorematele tunde. Sageli korraldatakse õpilaste poolt õpetajatele ka erinevaid võistlusi, viktoriine, mängu või esinetakse väikese kontserdiga jne. Igal juhul on koolipäev täis ootamatusi ja rõõmsat saginat.

Kiili vallas on see päev ja õpetaja ameti pidajad saanud veelgi suurema tähelepanu osaliseks, sest vald on nüüd juba

neljandat aastat korraldanud õpetajate päeval tänuõhtu, kuhu on kutsutud kõik valla laste-
aia, gümnaasiumi ja kunstide kooli õpetajad. Igal aastal on toimunud üritus erinevas kohas. Sel aastal käisime ühiselt Tallinna Teletornis.

Hakatuses oli kõigil võimalus külastada näitust “Banaane ei ole. Ajareis Nõukogude argi-

päeva”, mis usumatult tuttava ja tavalisena mõjus neile, kel lapsepõlv ja noorus just sellele perioodile jäid, kuid samavõrra imestust ja muigamist pakkus väljapanek ka noorema generatsiooni esindajatele.

Edasi viis lift kogu seltskonna 170 meetrit kõrgemale, teletorni restorani, kus meid võtsid vastu hõrgud suupisted ning imeilus vaade Tallinnale ja selle ümbrusele. Vallavanem Aimur Liiva tervitas ja tänas pedagooge tehtud töö eest ning koos asutuste juhtidega õnnitleti aasta tööjuubilare. Sel aastal täitis Reet Arusoo 15 tööaastat ning 10 aasta täitumist lasteaias tähistasid Laida Vaaks, Elle Sulg, Evelin Kimber ja Enely Abe. Kiili gümnaasiumis on õpetanud 10 aastat Külli Hansson, Triin Brenner ja Sirje Kullus ning Astrid Põldoja 15 aastat. Palju õnne!

Meeleoluka programmi esitas puhkpilliansambel Brassical,

kelle repertuaari kuulusid nii maailmas tuntud hitid, lustakad vaheteksid kui ka laul ja lõbus liikumine. Kogu etteaste oli mitmekülgne, humoorikas ja särav, viis vaatajad argipäevast kaugemale eemale ning oli mõnusaks lõõgastuseks kõigile.

Nalja ja teravmeelsust pakkus ka improteatri Ruutu 10 esinemine. Publikuga koostöös sündisid lood, mis vaid korraks ellu kutsutud. Tähelepanu vääris esinejate loovus, mõtte kiirus, täpplikkus, sõnaosavus ning oskus ise selle kõige juures veel tõsiselt jääda.

Tore oli kolleegidega koos veeta lustakas õhtu, mis andis vaheldust argipäeva ning teadmise, et sinust ning su tööstest ja tegemistest hoolitakse. Täname Kiili vallavalitsust valla õpetajate töö väärtustamise, tunnustamise, märkamise, mäletamise ja austamise eest!

Kiili valla kõikide õpetajate nimel | **Esta Kullamaa**

Foto: Raigo Tatrik

Võrkpallilegend Giba ning Kiili gümnaasiumi õpilased.

Võrkpallilegend külastas Kiilit

⊙ 3. oktoobril oli Kiili gümnaasiumil suur au võtta eelmise kümnendi maailma parimat võrkpallurit, brasiillast Gibat (kodanikunimega Gilberto Amari de Godoy Filho).

2004. aasta olümpiavõitja ning kolmekordne maailma-meister käis vaatamas Kiili kooli ja spordihoonet ning põikas läbi omal soovil ka kooli sööklast. Giba pidas ka õpilastele 40-minutilise vestluse spordi ja õppimise teemal. Pärast said lapsed esitada talle küsimusi ja koos temaga pilti teha. Samuti jagas legend kõigile autogramme. Kool sai kingituseks kümme võrkpalli, millel samuti autogrammid.

Esimesel külaskäigupäeval ehk 2. oktoobril koolitas mees Eesti võrkpallitreenereid ja käis siserannavõrkpalli hallis palli mängimas. Teisel päeval külastas ta Kiilit ning jagas Ülemiste keskuses soovijatele autogramme. Suured tänud ka Hanno Pevkurile, tänu kellele legend Eestisse tuli. | **Reigo Tatrik**

Lugupeetud Kiili valla elanikud!

⊙ Alates tänavusest 24. maist teostab Balticconnectori projekti raames maagaasi trassi rajamistööd konsortsium (EG Ehitus AS, Scanweld AS, UAB Alvora). Projekti raames raadatakse mets ja võsa, valmistatakse ette kaevikud trassile, teostatakse gaasitoru montaaž ja tõstmise kaevikusse ning tagasitõrjude ja katendite taastamine.

Ehitustööde tellija on Elering AS. Ehitustööd teostatakse projekti “EPC works for DN700 MOP 54 gas pipeline from Kiili to Paldiski” alusel ning vastavalt väljastatud ehitus- ja kaevetöödele. Trassikoridor läbib viite kohalikku omavalitsust: Kiili vald, Saku vald, Saue vald, Keila linn ja Lääne-Harju vald.

Tööde lõpptähtaeg on oktoober 2019.

Tööde teostaja, konsortsium, vabandab ette kõigi ebameeldivuste pärast ning palub valla-elanikelt mõistvat suhtumist ja kannatlikku meelt.

Lisainfo <https://elering.ee/balticconnector>.

Sügisene lehtede äravedu vallas

☉ Kiili vallavalitsus annab teada, et 2018. aasta sügisel saavad Kiili alevi, Luige ja Kangru alevikus ning Vaela külas olevate kruntide omanikud anda ära oma krundilt kokku kogutud puulehed, okkad, käbid ja kulu. Äravedu toimub vastavate läbi-paistvate kottidega ja neid saab osta vallavalitsusest hinnaga 12 eurot/rull ning arvestusega üks rull krundi kohta. Kottidesse ei tohi panna muid jäätmeid.

Kui mõni krundiomanik soovib lehti ära anda varem ostenud kottidega, palume sellest vallavalitsusele (info@kiilivald.ee või siiri.treimann@kiilivald.ee, tel 6790260) teatada. Teatamine on kindlasti vajalik.

Lehekottide arv ja asukoha aadress tuleb vallavalitsusele teatada hiljemalt 8. novembriks.

Lehtedega kotid tuleb panna 11. novembri õhtuks tee äärde oma värava või aia taha selliselt, et need ei häiriks autode ja jalakäijate liiklemist. Lehekottide äravedu on plaanitud alates 12. novembrist. Peale 12. novembrist välja pandud kotte ära ei veeta. Neid saavad krundiomanikud ise viia ära Tallinnas asuvasse Pääsküla või Rahumäe jäätmejaama (NB! ID-kaart kaasa!). | **Siiri Treimann**, keskkonnainiik

Jõulutoetustest

☉ Ühekordset rahalist toetust 65 eurot on võimalik taotleda kolme ja enama lapsega peredel, puudega lastega peredel, vanemliku hoolitsuseta laste eestkostes- ja hooldusperedel, kelle elukohaks rahvastikuregistri andmete kohaselt on Kiili vald. Kui kolme ja enama lapsega peres kasvab vähemalt üks laps, kellel on määratud puue, on makstava jõulutoetuse suurus 130 eurot.

Ühekordset 30 euro suurust toetust saavad taotleda õigusvastaselt represseeritud isikud, kelle elukohaks rahvastikuregistri andmete kohaselt on Kiili vald. Avaldusi saab esitada 1. novembrist kuni 20. detsembrini e-posti teel või ise kohale tules. Avalduse vorm on kättesaadav Kiili valla koduleheküljel.

Kiili vallavalitsuse poolt on kõigile kuni 18-aastastele lastele, kelle elukohaks rahvastikuregistri andmete kohaselt on Kiili vald, kingituseks kommi-pakk. Kiili gümnaasiumis õppivad lapsed saavad kommipakid kätte koolis, Kiili valla lasteaedades käivad lapsed saavad kommipaki kätte lasteaia.

Mujal koolides ja lasteaedades õppivate kuni 18-aastaste laste kommipakid on lapsi ootamas Kiili vallavalitsuse sotsiaalosakonnas alates 1. detsembrist kuni 31. detsembrini. | **Ann Vahtramäe**, sotsiaalinõunik

Kersti Vahtramäe on apteekidega olnud seotud viimased 30 aastat ja tema soovitus tasub kuulda võtta. Kõiksugu valuvaigistite ja külmetus-ravimitega peaks ettevaatlik olema, soovib proviisor, kes on Kiili Benu apteegis töötanud 10 aastat.

Proviisor Kersti Vahtramäe: Valule tuleb anda hoop!

☉ Benu Kiili haruapteek on nüüdseks kuu aega pesitsenud uutes ruumides Konsumi poe kõrval. Proviisor Kersti Vahtramäe on apteegiga seotud olnud juba kümme aastat, täpselt nii kaua, kui Kiilis on apteek olnud, kuigi tegelikult on naine Tallinnas asuva põhiapteegi juhataja. “Käin siin aitas, nagu juhataja kohustuste hulka kuulub, praegu töötan ka siin, sest üks töötaja on lapsehoolduspuhkusel,” räägib Vahtramäe, kes pole ainuke apteegi algusajast Kiilis töötanud – teine on proviisor Lea Laast.

Aastal 2018, mil Kiili alevi on kaks apteeki, tundub imelik mõelda, et kümnekond aastat tagasi tuli ravimite järel käia Tallinnas. Toona Kiili alevi elanud (elab praegu Paeknas) Vahtramäe meenutab, kuidas linnas apteegis töötades sai peale tööd ravimeid soovijatele toodud.

“Kui käisin linnas tööl, siis juhtus päris tihti, et küsiti: Kersti, kas saad tuua mulle linnast rohud, ma tulen sulle bussile vastu. Siis sai peatustes antud bussiukse pealt kompsuke siinimestele. Juhtus ka seda, et kui kellelgi oli õhtul või öösel vaja mingit tabletti või näiteks kõharohtu, siis tuldi mulle koduukse taha küsima. Eks mul midagi ikka oli anda,” meenutab apteegi juhtaja.

Kui vald hakkas uuel aastatuhandel kiirelt kasvama, oli selge, et apteeki on siia vaja. Vajadusest said kõik aru, kuid apteegi tulekut pidurdas üks kummaline asjaolu – nimelt polnud Kiili alevi sobivaid ruume. “Ap-

teegi rajamiseks on kindlad nõuded – näiteks peavad ruumid olema piisava suurusega. Enne Maxima poe ehitamist polnud sellist kohta,” räägib Vahtramäe.

Teevad ise ravimeid

Suur osa tänapäevastest apteegi klientidest ehk ei teagi, et apteekides valmistatakse endiselt ravimeid. Kuigi ravimifirmade poolt pakutakse aina rohkem valmistootmeid, peavad farmatseudid ja proviisorid oskama nii mõndagi. “Väikelaste ninatilgad, nahale määravad lahused, põletikuvastased salvid, mentooli ninatilgad ja palju muud,” loetleb Vahtramäe.

Tõsi, isetegemist jääb apteegis aina vähemaks. “Linnas põhiapteegis tuleb seda väga harva ette. Viimasel ajal pole ma ravimeid valmistanud, aga olen siiski neid aastate jooksul teinud,” ütleb Vahtramäe.

“Meie töö on selgitada, et külmetusravimeid ei kasutataks nii tihti, ja kui kasutatakse, siis kuidas peaks seda tegema.”

Tänapäeva apteegi suur valik loob külastajal silme ees kirjaks. Apteekri ülesanne ja kohustus on välja selgitada, mida inimene vajab ning leida talle sobiv toode. Kuid see ei tähenda, et apteegi töötaja peaks kõike kõigest peast teadma. Selle jaoks on tänapäeval arvuti, mõõdunud aegadel targad raamatud.

Benu Kiili haruapteegis käib päevas keskmiselt sadakond inimest. Küllastajate arv tõuseb nn hooaegadel, mida on Vahtramäe sõnul kaks: suvine ja sügislavine. “Sügisel on külmetuste hooaeg, suvel on probleemiks putukahammustused ja liigne päike-sevõtt. Mõnikord hakkab külmetuste hooaeg juba augusti lõpus peale, nii ka tänavu, kuigi oli ke-na suvi,” räägib ta.

Kiirustada ei tasu

Käes on seega üks tipp-hooaegadest. Kui inimene tunneb, et on külmetanud ja olemine veidi kehvavõitu, üritatakse võimalikult kiiresti haigusevimm endast välja ajada. Tänapäeva kiirres maailmas on paraku palju ka neid, kes kiireid ja lihtsaid lahendusi pakuvad. Ka ravimite hulgas on tooteid, mida reklaamides lubatakse, et valu või külmetustõbi kaovad nagu nõia-vael. Osalt on see tõsi, ent inimesed kipuvad uskuma, et ravimid on kõikvõimsad ning see tingib nende väärkasutust.

“Neid ostetakse väga palju. Meie töö on selgitada, et külmetusravimeid ei kasutataks nii tihti, ja kui kasutatakse, siis kuidas peaks seda tegema. Tihti ei saada aru, et tegu on siiski ravimiga,” räägib Vahtramäe.

Erinevaid külmetusvastaseid ravimeid kasutatakse liiga palju ja liiga rutakalt, hoiatab ta. “Sellega me surume sümptomid alla ja haigus jääb vinduma ning taandub hoopis aeglasemalt. Puhkus on hoopis see, mis tuleks paariks päevaks võtta, aga kes see seda teeb, keegi ei taha

tööl puududa,” ütleb Vahtramäe.

Külmetushaiguste puhul soovivad apteekrid ise, millist ravimit võtta, sellega ei ole kohe vaja perearsti poole pöörduda. Apteekrite nõuannet peaks kuulama ka need, kes ostavad valuvaigisteid.

“Kõigepealt tuleb välja selgitada, mis on valu põhjus. Iga väiksema valu puhul ei peaks valuvaigistit võtma, oleneb kus on valu, näiteks aitab nahale määratav kreem, aga samas ei peaks võtma ka aladoosi, kui on valuvaigisti abi tarvis. Valule tuleb anda hoop, et sellest lahti saada, mitte nii, nagu on eestlasele omane: ma natuke võtan, kannatan valu ära,” räägib Vahtramäe.

Aga mida teha, et pime ja külm aeg tervelt üle elada? Apteegi juhataja soovib D-vitamiini, mis on immuunsuse tugevdaja ja vajalik vitamiin. C-vitamiini peaksid lisaks tarbima need, kes söövad vähe värsket puu- ja juurvilja. “Tähtis on ka värskes õhus viibimine ning paras füüsiline koormus, kasvõi tempokas jalutamine. Ära ei tohi ka unustada käte pesemist viiruste leviku tõkestamiseks. Eks puhanud ja rõõmus inimene paneb haigustele paremini vastu,” ütleb apteegi juhataja.

Tänapäeval on muret tekitamas ka rauapuudus, seda eriti naiste seas. “See on päevakorda tõusnud taimetoitluse kasvuga. Taimetoitlased peavad välja selgitama, kuidas ja kui palju peab rauda juurde võtma,” soovib Vahtramäe. | **Marko Tooming**

Elukohaandmed tasub rahvastikuregistris hoida täpsetena

☉ Et mitte ilma jääda avalikest teenustest, tasub kohalikule omavalitsusele oma täpsed elukohaandmed esitada kõigil neil, kelle andmed praegu on vaid omavalitsuse täpsusega (puudub küla või tänav, maja- või korterinumber).

Uuel aastal jõustub rahvastikuregistri seaduse muudatus, mille tulemusena jäävad rahvastikuregistris tühjaks nende inimeste elukoha andmed, kes pärast kolimist pole oma elukoha andmeid uuendanud ja kelle puhul eelmise korteri või maja omanik on palunud nad enda juurest välja registreerida. Selle tulemusena on inimese elukoht praegu linna või valla täpsusega.

“Soovitame kõigil, keda muudatus puudutab, esitada esimesel võimalusel oma täpsed elukohaandmed omavalitsusele. Andmete muutmist ei tasu jätta viimasele hetkele, sest muidu võib jaanuaris tabada halb üllatus, kus inimene jääb ilma elukohaga seotud avalikest teenustest nagu lasteaiakoht, juhi-loa pikendamine vms,” ütles sisseministeeriumi rahvastiku toimingute osakonna juhataja Enel Pungas.

Siseministeerium saatis aprillis kõikidele neile, kes sihtgruppi kuuluvad ja kelle meiliaadress on rahvastikuregistris olemas, ka kirjaliku teavituse e-kirja näol. Kordusteavitus on plaanis sügisel.

Elukoha registreerimine on lihtne: seda saab teha paari minutiga eesti.ee veebilehel, samuti võib selleks pöörduda kohaliku omavalitsusse nii isiklikult, posti kui e-posti teel.

Täna kehtiva seaduse kohaselt on inimesel kohustus oma elukoha andmeid uuendada 30 päeva jooksul alates uude elukohta elama asumisest, uuest aastast on see tähtaeg 14 päeva.

Tegelike elukoha andmete esitamine on kasulik nii inimesele endale, kohalikele omavalitsustele kui ka riigile. Elukoha registreerimisega omandab inimene õiguse valida kodukoha omavalitsuse juhte ning saada sealt teenuseid ja toetusi. Riigiasutused saavad kutseid, näiteks vähi sõeluuringule, just rahvastikuregistrisse registreeritud aadressil.

Ja mis samuti tähtis: kui inimese elukoht on registreeritud õigele aadressile, laekuvad tema makstavad maksud tegelikult elukohta ja kohalik omavalitsus saab talle selle eest pakuda paremaid teenuseid, korras teid ja ilusat ümbruskonda, kooli- ja lasteaiakohti lastele. | **Siseministeerium**

Katlamaja ristmik Kiilis, kuhu rajati ülekäigukoht ja paigaldati täiendav valgustus.

Fotod: Kadre Rumm, Aimur Liiva

Hetkel rajatakse kõnniteed tulevase perearstikeskuse sissepääsuni ning raamatukogu esise kõnnitee loogilist pikendust kuni Nabala tee äärse kergteeni.

Sausti tee äärne kergtee.

Teedest, tänavatest – 2018. aastal tehtust ja lähituleviku plaanidest

☉ Teede olukord on elaniku jaoks üks olulisemaid teemasid ning olenevalt aastaajast tekitavad probleeme ja pahameelt nii lumi, tolm kui teeaugud.

Vallaelarves jaguneb teedele minev raha kaheks: teehoiutöödeks ning ehitus- ja rekonstrueerimistöödeks. Lumevaene ja sellest tulenevalt väiksemate kuludega talv võimaldab pisut mahukamaid suviseid töid ja vastupidi. Väga vihmane aasta jällegi tekitab olukorra, kus teede hõõveldamise peale kulub rohkem kui planeeritud. Aasta-aastalt on võimalused siiski pisut suuremad ja pilt muutub järjest paremaks, sh oleme teinud lõiguti kruusateedel ka tolmutorjet.

Kruusateede olukord on väga tugevas sõltuvuses ilmastikust ning äärmiselt oluline on hõõveldamiseks õige hetke tabamine, st teenusepakkuja peab olema valmis koheselt välja sõitma, viimasel ajal on see enamasti õnnestunud. Esineb kahjuks ka olukordi, kus ei olegi midagi võimalik ette võtta, nt kevadine teedelaunemise aeg, kui muldkeha on veel külmunud ja tee pealmine osa sulab, või siis suurte sügisvihmade aeg.

Pikemas perspektiivis on kindlasti vaja viia kõik suurema liiklustihedusega kruusateed mustkatte alla, mis on rahaliselt loomulikult ülisuur väljakutse, kuna reeglina ei vasta nende muldkeha nõuetele, külmakergete vältimiseks on vajalik teha savistes kohtades väljakaevet jne. Käesoleval aastal said mustkatte Nabala-Patika ca 2 km kõige suurema liiklustihedusega lõik ning Piissoo tee. Topelt-pindamine sai sel suvel tehtud ka Luige alevikus mitmetel seni kruus- või freesipuru kattega tänavatel (Päikese, Kuu, Veenu-

Rahvamaja taha rajatakse Pargi tänavalt uus läbipääs seal asuvate korrusmajade elanike tarbeks ning täiendav parkla rahvamaja ning kunstide kooli külastajatele ning töötajatele.

se, Tuule, Lehola, Tammemasti jne).

Asfaltkatte said Rätsepa asumis kolmanda etapi seni veel tegemata olnud põiktänavad ning oktoobri keskpaigaks valmis ka Sausti tee äärne kergtee lõik kuni Reinu tänavani. Viimase ehitust toetas EAS läbi "Tallinna linnapiirkonna" meetme. Suur tulevikku suunatud investeering oli Sõmeru külla liinibussi ümberpööramise koha rajamine ning alates suvest sõidab sinna maakonnaliin 116A.

Kiilile vallakeskuse nägu

Tähelepanelik vallaelanik on kindlasti pannud tähele, et Kiili alev hakkab tasapisi omandama teistsugust ilmet. Maa-alused olulised kommunikatsioonid (side, elekter, sadevete kanalisatsioon ja ÜVK) on suuremas osas tänaseks rajatud. Jäänud on ainult kaugkütte trassi renoveerimine, mida soojatootja kavandab KIKi toel 2019–2020, vastav positiivne otsus on olemas.

2018. aastal olemegi seetõttu saanud alustada alevi kesk-

osa tänavate, jalgteede ja platside renoveerimise ja rajamisega. Keskuse tänav Konsuimi-poolne osa on valmis ja see läbi loodud oluliselt mugavam paik muuhulgas ka kolmapäevastele turulistele. Hetkel rajatakse kõnniteed tulevase perearstikeskuse sissepääsuni ning raamatukogu esise kõnnitee loogilist pikendust kuni Nabala tee äärse kergteeni. 2019. aasta plaanides on analoogne kõnnitee rajamine Karja tn äärde ning keskplatsi renoveerimine.

Kiili rahvamaja ümbrus saab samuti veel sellel aastal uue kuue. Likvideeritakse liiklusohutlikud läbipääsud autodele suure saali akende alt ning Konsuimi-poolsest küljest. Rahvamaja taha rajatakse seevastu Pargi tänavalt uus läbipääs seal asuvate korrusmajade elanike tarbeks ning täiendav parkla rahvamaja ning kunstide kooli külastajatele ning töötajatele. Pargi tänav ääres on valminud kõnnitee lõik, mis oli puuduv osa parki ümbritsevast jalakäijate ringist. Viimasega seoses sai piirded ka nn katlamaja ristmik,

rajati tõstetud ülekäigukoht ja paigaldati täiendav valgustus.

Järgmise aasta plaanides on Kiili gümnaasiumi suure parkla laiendus ning kooliesise parkla ümber ehitamine ja liikluskorralduse muutmine, et tagada parem jalakäijate ohutus ning hommikuse liikluse sujuvus. Tuleva aasta olulisemad projektid mujal vallas on Väljamäe tee ja Väljamäe-Mõisaküla piirkonna tänavate mustkatte alla viimine (käesoleval aastal lõppesid seal ÜVK rajamise tööd) ja osaliselt täiesti uue Tamme-Kangru tee projekteerimine ja ehitamine eeldusel, et maaomanikega saavutatakse kokkulepe. Vallavalitsus tegutseb selle saavutamise nimel ja loodame kõige paremat.

2018. aastal oleme saanud alustada alevi keskosa tänavate, jalgteede ja platside renoveerimise ja rajamisega.

Väiksemaid pindamisi ja kruusateede olukorra parandamist tuleb loomulikult eri paigus veel. Samuti on plaanis alustada Sausti tee äärse kergtee ülejäänud lõigu projekteerimisega, et uue võimaliku ELI rahastuse avanemise puhul pärast 2022. aastat oleks kõik vajalikud ettevalmistused tehtud.

Liikluskorralduse muudatuste tegemisel Kiilis, Kangrus ja Luigel võtame aluseks hiljuti valminud ja Teede Tehnokeskuse spetsialistide poolt koostatud liikluskorralduse analüüsi. Kiili valla üldine liiklusohutus eristub teiste Harjumaa valdade hulgast positiivses mõttes – liiklusõnnetuste arv on väga väike ja inimkannatanuga liik-

lusõnnetusi pole viimastel aastatel olnud. Meie kõigi endi teha liiklejatena on see, et niivisi ka jääks.

Talvine teehoolitus

Iga valla- või linnavalitsuse ees seisvatest väljakutsetest on talvine teede ja tänavate hooldus üks keerulisemaid, ning olukorda, kus absoluutselt kõik elanikud oleksid selle kvaliteediga rahul, ei ole veel õnnestunud kusagil saavutada. Ootused on alati suuremad ja seda nii kohalikele omavalitsusele, kes hooldab vallateid ja lepingutega hõlmatud erateid, kui ka maanteeametile, kelle ülesanne on valda läbivate riigimaanteed hooldada. Antud teemal on väga palju kirjutatud ja maanteeamet on koostanud põhjaliku ülevaate sellest, mis asjad on seisunditasemed – www.mnt.ee/et/tee/teehoole/talvine-teehoole.

Teede hooldustöid puudutavate küsimustele vastab Kiili vallavalitsuse teede- ja hanke-spetsialist Kadre Rumm, tel 504 6443 või e-post kadre.rumm@kiilivald.ee. Täpsema info talvise teehoolde kohta avaldame järgmises Kiili Lehes ja ka valla kodulehel.

Riigiteede hooldustööde ja ehitustööde kohta saab infot Maanteeinfokeskuse telefonil 1510. Riigiteed on Kiili vallas Tallinna ringtee koos selle juurde kuuluvate viaduktidega, Tallinna-Rapla-Türi mnt, Kangru tee, Kurna-Tuhala tee, Lähtse-Paekna tee, Tõdva-Nabala tee ning Sausti-Kiili tee. Lisaks Kaare tn osa Luigel alates jalakäijate viaduktist kuni Sausiti-Kiili teeni ning Vaela külas asuvad Öövahi tee ja Tilluvälja tee. | **Aimur Liiva**, vallavanem, **Kadre Rumm**, teede- ja hankespet-sialist

☉ PALJU ÕNNE

SÜNNIPÄEVAD NOVEMBRIS

96 SELMA RUUTOPÕLD
87 LEIDA-BENITA KIRSCH
87 EVA LIIGMANN
86 VEERA LAEV
86 MALLE SELLER
85 ESTER KALVISTE
83 ILMAR MIKKOR
82 AVO KUUS
81 ANNI VESILOIK
80 ENDA JÄÄGER
79 SVETLANA BELKOVA
77 VIRVE PORS
75 JÜRI VIIGIMÄE
70 JURI HORUŽENKO
70 MATI MÄE
65 ALEKSANDR ANTONOV
65 MARI HINNÖV
65 JEVGENI RAKUTIN

MEIE VALDA SÜNDISID

- 14. september ROMAN NOSSOV, palju õnne, Liudmila Nossova ja Vladislav Nossov!
- 21. september REBEKKA HELMIINE PÕLDSALU, palju õnne, Kairit Kesamaa ja Siim Põldsalu!
- 25. september OLIVER RIIK, palju õnne, Teele ja Marvel Riik!
- 4. oktoober SÄDE SUURVÄLI, palju õnne, Siret Kade ja Laur Suurväli!
- 10. oktoober ROSANNA VESILOIK, palju õnne, Laura ja Erik Vesiloik!

Kasuta soodsat võimalust kiibi panemiseks

☉ Vastavalt Kiili vallavolikogu poolt kehtestatud Kiili valla koerte, kasside ja teiste lemmikloomade pidamise eeskirjale, peavad kõik Kiili vallas elavad koerad ja kassid olema kiibistatud (looma identifitseerimiseks on tema naha alla paigutatud kiip) ja kantud Kiili valla lemmikloomade registrisse. Kiibi paigaldab loomaarst. Registrikande saab teha loomaarst või siis loomaomanik ise (vt: www.kiilivald.ee/maa-ja-keskkond/lemmiklooma-registreerimine). Abi saamiseks võib pöörduda ka Kiili vallavalitsusse.

Vallale lähim loomakliinik on MTÜ Loomade Hoiupaik (aadress Sinirebase 24, 11217, Tallinn, www.pets.ee/kontaktid).

Kiili valla elanike registrisse kantud loomaomanik, kes laseb oma lemmiklooma kiipida ajavahemikul 10.10. kuni 30.11., saab soovi korral taotleda vallavalitsuselt kiibistamise eest toetust. Toetus ühe koera või kassi kohta on kuni 7 eurot.

Samuti toetatakse koera ja kassi steriliseerimist. Toetuse suuruseks on kuni 20 eurot ühe looma kohta. Toetust saab taotleda peale loomale kiibi paigaldamist või operatsiooni tegemist. Toetuse saamiseks tuleb taotlejal hiljemalt 1. detsembriks esitada Kiili vallavalitsusele kirjalik avaldus, milles on näidatud ära järgmised andmed:

- taotleja nimi ja elukohta aadress ning telefoni number;
- kus ja millisele loomale kiip paigaldati ja/või steriliseerimine tehti;
- arveldusarve number, kuhu toetus kanda;
- avaldusele tuleb lisada koopia loomaarstile makstud arvest (koopiat saab teha ka vallavalitsuses). | **Siiri Treimann**, keskkonnanõunik

Elurõõm ja Hõbelõim löid uue lauluklubi

⊕ Proua Aime Oru eakateklubi Hõbelõim kutsus 16. oktoobril järjekordselt ansambel Elurõõmu külla. Me oleme käinud ka varasematel aastatel. Esimest korda olime vanas majas, aastast ei mäleta, teist korda kutsusid Oru Memmed 10. aprillil 2012, kolmandat korda mullu 16. mail, kui käisime eakate klubi Hõbelõime 30. aastapäeva sünnipäevalistele laulmas, siis tänavu 17. aprill ja nüüd, 16. oktoobril. Sinna läheme hea meelega, sest on tore sõbralik seltskond.

Seekord oli plaanis, et laulame kõik koos ja me ei pea end tundma külalistena. Tore oli istuda peolauda, see oli nii Eestihõnguline, mis oli pühendatud Eesti 100. aastapäevale. Laual oli väike Eesti lipp, rida küünlaid ja ka taldrikud ja salvrätikud sinises toonis. Laud on alati kaetud rikkalikult, võileivad ja omad küpsed. Nad on head perenaised.

Kuna viimasel ajal on tekkinud lauluklube, siis otsustasime ka meie selle mõtte teoks

teha. Otsustasime luua lauluklubi "Oru" 16. oktoobril, kuhu kuuluvad eakateklubi Hõbelõim ja ansambel Elurõõm Kiilist. Klubi ühislauluks pakuti "Kohtumise laulu".

Kõigil oli tuju hea ja laulud kõlasid reipalt. Tegime ka ühispidi, osa inimesi oli juba lahkunud.

Mõni sõna ka ajaloost. Lauristini-nimeline kolhoos oli Kuivajõe külanõukogus. Kolhoosi keskasula oli aga Oru, pindala 9200 hektarit. Kolhoosi nimi pandi Johannes Lauristini auks, kelle lapsepõlv ja kooliaastad möödusid Kuivajõel. Kolhoos piirnes Ravila sovhoosi, Kohila sovhoosi, Vaida sovhoosi ja Rahva Võidu kolhoosiga, mis asus nüüdses Kiili vallas.

1953 juhatas kolhoosi Feliks Vilpert, 1960 Evald Metsoo, 1974 Kaarel Pajumägi, 1980 Toivo Pangsepp.

Oru külas asuvad Tuhala kalmistu, Oru mõis, Oru Taimeõlitööstuse OÜ, Pubi Boka, lasteaiad ja kool. Kohtumiseni Oru lauluklubi! | **Maire Pikk**

Foto: erakogu

Ronila Nabalas.

Ronilad Nabala külaplatsil

⊕ Oktoobrist on Nabala külaplatsil avatud mänguväljak, kus lastele on rõõmu pakkumas kaks vahvat ronilat. Loodame, et lusti jätkub pikaks ajaks!

Projekti rahastati kohaliku omavalitsuse programmi vahenditest. Lisaks toetas ronilate rajamist Kiili vallavalitsus.

Ronimisteni! | **MTÜ Nabala**

M2NGIME

KIILI RAHVAMAJAS
REGISTREERIMINE REIGO.SALU@KIILIVALD.EE,
FACEBOOKIS VÕI KOHA PEAL

9. NOVEMBER
KELL 17:00

ROCKET LEAGUE 2V2 TURNIIR
JA AIR KING TURNIIR

TULE MÄNGIMA
VÕI SÕPRADELE
KAASA ELAMA!

PARIMATELE
AUHINNAD!

FACEBOOK.COM/KIILIRAHVAMAJA

Kiili vanamuusikaansambel andis kontserte Inglismaal

⊕ Sel sügisel, täpsemalt oktoobri keskel, oli Kiili vanamuusikaansambli suurepärase ja vaimustav võimalus käia kontsertreisil Inglismaal, kus saime tutvuda uue põneva kultuuriruumiga ja tutvustada kohalikele ka enda oma. Ees ootasid suursugused ja väärivad kontserdipaigad ja vastutusrikkad esinemised.

Kohvrid ja pillid pakitud, võtsime lennukis kohad sisse juba 12. oktoobri varahommikul. Esimene päev möödus rahulikult – Manchesteri jõudes tervitasid meid Inglismaale omane vihmane ilm ja Marten, kes kohalikuks meid oma tiiva alla võttis. Ta on sealse muusikakõrgkooli RNCM tšello eriala üliõpilane. Meie rõõmuks oli ta ka oma kokakunstharrastust praktiseerinud ning meile maitsva lõunasöögi valmistanud.

Edasi sõitsime Yorki, kus järgmisel päeval ootas meid reisi esimene kontsert. Hommikul tegime proovi kohaliku ansambliga Minster Minstrels, kellega koos ka pärast eduka kontserdi andsime. Kuigi kohtusime ansambliga esmakordselt samal päeval, vaid paar tundi enne kontserti, oli ärevus üsna suur, kuid nii proov kui ka esinemine sujusid väga hästi.

Uhkes kontserdipaigas (National Centre For Early Music) oli kohal isegi Yorki linnapea. Peale esinemist oli Yorki vanamuusikaühingu poolt meile korraldatud võimalus külastada Jorvik Viking Centerit ja me kõik võime nõustuda selles, et nii vinget muuseumikülastust poleks me keegi osanud oodatagi. Meelde jäävad ka jalutuskäigud pika ja väärika ajalooga Yorki vanalinnas ning üle tuhande aasta vanune York Minsteri katedraal.

Järgmisel päeval ootas meid taas mitmetunnine sõit tagasi Manchesteri, kus me linnaga tutvusime ja oma õhtu toreda kinokülastusega sisustasime.

Reisi neljandal päeval ootas meid kontsert Manchesteri muusikakõrgkoolis Royal Northern College of Music. Kontsert oli menukas, kuigi professionaalsete muusikute ees esinemine tekitab alati suurema ärevuse, kui tavapublikule

Vanamuusikaansambel Londonis.

mängimine. Üllatuslikult oli publiku hulgas ka paar eestlast.

Järgmisel päeval: 4-tunnine sõit Cambridge'i möödus magades kiirelt. Seal tervitas meid lahkest eesti tudeng Joonas, kes õpib Cambridge'i ülikoolis. Ta tutvustas meile linna ja ka vabustavat pitsarestorani, kus kohud kenasti täis nosisime. Hili-sõhtune kontsert toimus suursuguses Trinity College Chapelis ning seal esinedes oli märkimisväärselt võimas tunne. Vastuvõtt oli taas soe ja südamlük.

Südaööl jõudsime Londonisse. Imeline vaade linnale, mis läbi bussiakende vastu säras, justkui kutsus meid seda avastama, kuid palju suurem soov oli juba voodisse viskuda. Järgmisel päeval andsime kontserdi Londoni südalinnas asuvas St. James Piccadilly kirikus. Esinesime sealse tuntud lõunakontsertide seeria raames. Aplaus ei tahtnud lõppeda ja tuli mängida ka lisapala. Kontserdil viibis ka Eesti saatkonna kultuurinõunik, kes jäi kuuldu ja nähtuga vägagi rahule. Plaadimüük läks sama hästi kui kontsert ise, sest plaatidest jäi lausa puudu.

Kiili-Saku mälumängu turniir alustas uut hooaega 15. oktoobril

⊕ Mäng koosneb seitsmest voorust ja toimub kord kuus kordamööda Kiilis ja tänavu Kiisal.

Mängule registreeris 18 neljaliikmelist võistkonda. Esimese vooru parimaks osutus Saku võistkond Üksnurme.

Mälumängu võitja selgub 15. aprillil, kui toimub turniiri viimane voor ja võistkondade kogutud punktid liidetakse kokku.

| **Reigo Salu**

Kiili-Saku mälumängu 1. etapp.

Foto: Reigo Salu

Meil on rõõm teatada, et Kiili vanamuusikaansambel on tegutsenud juba

15 AASTAT.

Sünnipäevameeleolus pühademuusika kontsert toimub 4. jaanuaril 18.00 Kumna mõisas.

Kõik on oodatud!

Õhtupoolikul vaatasime üle Londoni suurimad turismiobjektid – külastasime näiteks massiivset Westminster Abbey katedraali ja nägime Big Ben, samuti vaatasime aia tagant Buckinghami paleed. Loomulikult käisime ka poodides rahakotte tühjendamas, sest London lausa pulbitseb ahvatlevatest kaubamajadest.

Kõik hea saab ükskord otsa ja nii sai ka meie reis. Jääme igatsema kahekordseid busse, teistpidi liiklust ja sõnu "vabandage" ning "suured tänud", mida igalt kolmandalt vastutulijalt kuulda võis. | **Reisimuljed pani kirja Getter-Stiina Reiljan**

Fotod: erakogu

Riverito AS kohtuprotsess Nabala-Tuhala looduskaitseala vastu kestab

☉ Tallinna Halduskohtus on taas “lauale võetud” AS Riverito kaebus keskkonnaministeeriumi (KKM) vastu. Halduskohtu istung toimus juba 30. märtsil 2016. aastal.

Nabala lubjakivimaardlast on üritanud kaevandamisluba saada läbi kohtute ka AS Kiirkan-dur ja Paekivitoodete Tehase OÜ, kuid nende taotlusi kohtud ei rahuldanud ja kohtuotsused jõustusid vastavalt 17. märtsil 2016 ja 22. mail 2017.

Kes on kaevandajad Nabala maardla Nõmmküla uuringualal?

3. jaanuaril 2009. a Ärilehes ilmunud artiklist “Merko Grupist sai AS Riverito” väljavõte: “Valdusfirma nimevahetus on Riverito juhatuse liikme Tõnu Toomiku sõnul tingitud eesmärgist eristada ehitusfirma tegevus selgelt investeerimisfirma omast”.

Seega – Nabala karstialale Nõmmküla uuringualal pindalaga 52,28 ha üritab kaevandama tulla valdusfirma!

Vikipeediast selgub: “Valdusühing ehk valdusfirma (inglise keeles *holding company*) on ettevõtte, mille eesmärk on osaluste haldamine teistes ettevõtetes”.

Geoloogilised uuringud tegi OÜ Merko Kaevandused (hiljem AS Riverito) tellimusel OÜ Järva Paasist eraldunud OÜ Inseneribüroo Steiger (lühidalt Steiger) eesotsas Erki Niitlaanega, kes on firma asutaja, osanik ja tegevdirektor.

KKM töötajana õnnestus tal viia Nabala lubjakivimaardla 9. juuni 2009 Vabariigi Valitsuse määrusega üleriigilise tähtsusega lubjakivimaardlate hulka. Juba samal aastal 19. juulil arvati Steigeri tehtud töö alusel Nabala LKMs Nõmmküla uuringualal 52,28 hektaril aktiivvaru 8156 tuhat m³ kõrgemargilist ehituslubjakivi, s.h. 7454 tuhat m³ aktiivse tarbevaruna, kuigi puudub tehnoloogia, mis võimaldaks Nabala tingimustes kaevandada.

Veel Erki Niitlaane (KKM töötaja või KKM lepingulise töötajana) tegevusi seadusloome vallas:

- koostas Eesti maavarade komisjoni põhimääruse eelnõu;
- võttis osa maapõueseaduse eelnõu koostamisest;
- koostas üleriigilise tähtsusega maardlate eelnõu;
- andis lisainfot maavarade kaevandamist reguleerivate määruste kohta;
- võttis osa riigikogu keskkonnamisjoni istungist 15. juunil 2004, kui päevakorras oli maapõueseaduse eelnõu ja looduskaitseaduse ning saastetasu seaduse muutmise seaduse eelnõud.

11. septembril 2007. aastal saime doktorantide blogist tea-

da, et Nõmmküla mäeeraldisel KMH ekspert Erki Niitlaan on võtnud doktoritöö teemaks “Keskkonnasõbralike karbonaatkivimi kaevandamise tehnoloogiate väljatöötamine ja juurutamine”.

Väljavõte: “Praegu olemasolevate tehnoloogiate juures on raske varusid väljata avaldamata olulist mõju keskkonnale – allpool põhjaveetasel asuvate lubjakivikihtide traditsioonilisel viisil kaevandamisel, suure koguse põhjavee väljapumpamine ja selle tulemusena tekkiv põhjavee alanduslehter ning kulutused vee kõrvaldusele (taotletavad Nõmmküla, Koonga, Kareda jt mäeeraldised)”. Kahjuks ei ole hiljem hr Niitlaane doktoritööst kuulda kippu ega kõpu.

Avalikest aruteludest

25. juulil 2006 toimus Saku gümnaasiumis Nõmmküla karjääri KMH programmi avalik arutelu. Koosolekut juhatas arendaja OÜ Merko Kaevandused esindaja, KKM ekskantsler. KMH programmi esitas ekspertgrupi OÜ Inseneribüroo Steiger esindaja Erki Niitlaan, kes muu hulgas teatas, et kõigi nende seni tehtud uuringutele on saadud kaevandamisloa.

Väljavõtteid koosoleku protokollist

1. OÜ Merko Kaevandused tegevdirektor Arvo Punt: “Kui keskkonnamõju hindamise käigus selgub, et kavandatava tegevusega kaasnevad väga negatiivsed mõjud, siis Merko kaevandama ei hakka.”

2. Steigeri esindaja Erki Niitlaan: “Keskkonnamõju hindamine on kaevandamise alustamise lahutamatu osa ja seadusest tulenev protsess. /.../ Tava-pärase ühe kokkusaamise ja arutelu asemel teeb ekspertgrupp ettepaneku teha kolm avalikku arutelu, et kohalikud elanikud oleksid paremini informeeritud ja protsessi kaasatud. Esimene arutelu on mõttekas kokku kutsuda, kui on selgunud põhjavee uuringute tulemused, teine arutelu kui on hinnatud keskkonnamõju kavandatavas Nõmmküla karjääris ning kolmas arutelu kui on hinnatud kaevandamise mõju kogu maardlas.”

3. TTÜ Geoloogia Instituudi esindaja: “Kui halvad peavad tulemused olema, et keskkonnamõju hindamist ei hakka üldse läbi viima?” E. Niitlaan: “Arendaja ja eksperdi soov on uuringu tulemused elanikkonnaga läbi arutada ja siis arvestada nende arvamust.”

4. ETA akadeemik Anto Raukas: “Koosoleku pealkiri on Nõmmküla karjääri keskkonnamõju hindamise programm, et küsimuste voorus peaks esitama ka küsimusi otseselt Nõmmküla karjääri kohta, mitte Na-

bala maardla kohta terviklikult. See aitaks koosolekut paremini edasi viia.”

Rein Ratase: “Koosolekul on vaja käsitleda ka Nabala maardla keskkonnamõjusid terviklikult, et saaks panna kokku programmi, mis käsitleks kõiki eesiseivaid probleeme.”

Küsimustele järgnevaid sõnavõtte on väga palju kärbitud ja neis esitatud küsimustele ei leitud vajadust vastamiseks.

Saku vallavanem Arvo Pärniste: “Ei mõista, kuidas on programm pandud kokku teadmata nelja valla tellitud uuringu tulemusi ja seal kajastuvaid probleeme.”

Minu 3/4 lehekülje pikkusest sõnavõtust jõudis protokollile vaid lause: “Tsiterib Postimehes ilmunud artiklit.” Muuhulgas võrdlesin Nabalas tekkinud olukorda Saaremaal uuele sadamale koha otsimisega. Seal oli rändlind hahk see, kes suutis eemale peletada arendajad. Tema teeb igal aastal uue pesa, aga Nabala on aastasadu olnud kodus eestlastest põiselanikele.

Väljavõte nimetatud koosolekut kirjeldanud 28. juuli 2006. aastal avaldatud artiklist “Vallad tõrjuvad kaevandajaid”: “Eesti Paeliidu juhatuse liige Rein Einasto imestas oma sõnavõtus siiralt, kuidas on lubatud niivõrd erakordses looduskesk-konnas (ehk siis alal, kus asuvad aktiivsed karstipiirkonnad, maastikukaitseala, looduskaitseala, Nõiakaev jne) minna asjadel nii kaugele, et täiesti tõsi-meelselt arutatakse alale karjääride rajamise võimalust. Hr Einasto arvates on peamine ülesanne hoopiski Nabala piirkonna looduskesk-konna säilitamine. Et paekarjääride loomise võimalus hetkel üldse kõne all, on tuntud paegeoloogi arvates võimalik vaid tänu hämaratele mängudele võimukoridorides, “seadustega kaitstud korruptsioonile”.

Koosolekust osavõtjad kinnitasid allkirjadega ettepanekut KKMil mitte kinnitada arutluse all olnud KMH programmi.”

2. aprillil 2009 toimus Saku vallamajas Nõmmküla KMH aruande avalik arutelu.

Arendajad olid eelmisest koosolekust “õppust võtnud” ja juba koosolekut alustades tutvustati meile tingimusi. Näiteks oli meie sõnavõtude pikkus liimiteeritud. Seepärast tuli Nabala Keskkonnakaitse Ühingu juhatuse esimehel oma ettevalmistatud sõnavõtust lasta osa teisel osavõtjal paberilt maha lugeda.

Protokollile ei jõudnud nende esinemistest ainsatki sõna. Minu sõnavõtt katkestati, sest koosoleku juhataja kell osutus väga nobedaks. Kiirustati juba sel ainsal koosolekul, kuigi programmi avalikul arutelul oli ekspertgrupi ettepanek teha

kolm avalikku arutelu! (Vt 25. juulil 2006 toimunud koosolek).

Väljavõtteid Nõmmküla mäeeraldisel KMH aruandest

1. Lk 48: “Kavandatava tegevuse lõpuaastatel on oodatav maksimaalne sissevool ordoviitsiumi veekihi 9200 m³/ööpäevas (lisa 9), mis ületaks kahekordselt Tallinna tarbevaru ordoviitsium-kambrium veekompleksist ja moodustaks 13% Tallinna linna kogu tarbevarust (68 800 m³/ööpäevas). Sellist ressursikasutust tuleb pidada ebamõistlikuks. Lisaks kaasneksid selliste veekoguste väljapumpamisega väga suured lisakulud ja keskkonnatasud, mis mõjutaksid toodangu lõpphinda”.

2. Lk 78: “Esialgsest kavandatud viisil kaevandades kaasneks Nõmmküla lubjakivikarjääri avamise ja töötamisega oluline negatiivne mõju (põhjavee raiskamine, eluslooduse kahjustamine, elanike elutingimuste halvendamine), mis ületaks piirkonna keskkonna ja sotsiaalse taluvuse ning ei ole seetõttu lubatav. Kavandatava tegevuse eluviimisel tuleb rakendada leevendavaid meetmeid ja alternatiivseid tehnoloogiaid, mis oluliselt negatiivset mõju vähendaksid. Leevendusmeetmete vajaduse ja piisavuse üle peab otsustama kaevandamise loa andja, millest lähtudes saab arendaja hinnata projekti edasist teostatavust ja majanduslikku otstarbekust.”

Peale Nõmmküla uuringuala KMH avalikku arutelu korjati kuu ajaga üle 2200 allkirja, et ümberhinnataks Nabala maardla ehituslubjakivi aktiivsed tarbevarud passiivseks ja loodaks riikliku tähtsusega kaitseala. Ministeerium pöördumisele ei reageerinud. Roheliste erakonna esindaja Valdur Lahtvee viitas, et loataotluste menetlust mitte lõpetades saab Riigikontrolli paljastatud korralagedus liiva, kruusa, dolo- ja lubjakivi kaevandamisega senisel moel jätkuda.

Eksperti poolt tellitud Soome teadlaste georadariga mõõtmise tulemusi Nõmmküla uuringualal 2008. aasta novembris ja 2009. aasta veebruaris ei mainitudki ja neid ei peetud vajalikuks ka eesti keelde tõlkida.

Samuti keeldus ekspert keskkonnuuringute tegemisest kogu maardla ulatuses, kuigi Nõmmküla KMH programmi tegevuskava p 13 seda nõuab (Vt ka R. Ratase vastus A. Raukase ettepanekule 25. juuli 2006. aasta avalikul arutelul).

Aga ekraanil saime näha imeilusat silda üle veekogu, mis pidi näitama tegelikku pilti pärast kaevandamist!

30. juulil 2014 Kose vallas Oru küla keskuses toimunud Nabala (hiljem Nabala-Tuhala)

LKA kaitse-eeskirja eelnõu avalikul arutelul olid kohal kõigi kolme Nabalast kaevandada soovivate ettevõtete esindajad ja Eesti Mäetööstuse Ettevõtete Liidu juhatuse esimees, kuid nende reklaamlehte “Nabala Nõiarang” levitas koosolekust osavõtjate hulgas millegipärast metsakorraldaja Ülo Vendland Järva-Jaani vallast.

Roland Müür teeb ettepaneku arutelu jätkata teemal kaevandamine.

Väljavõtteid

Uudo Timm: “Kaevandamine on võimalik võib-olla kunagi tulevikus, kui on tehnoloogia, mis võimaldab kaevandada veerežiimi muutmata. Olen kaevandamise vastu, sest ei ole kindel, kas see ei ole loodusele kahjulik.”

Siim Roode: “Pakun välja kompromisslahenduse. Erinevad instantsid jälgivad kaevandamise mõju aja jooksul ja siis saab selgitada kaevandamise mõju. Kas on õige kehtestada absoluutne kaevandamise keeld?”

Uudo Timm: “Tahaks näha head näidet, kas on võimalik kaevandada ilma loodust kahjustamata. Kaitse-eeskirja on võimalik muuta kunagi tulevikus, kui see osutub vajalikuks.”

Roland Müür: “Arvestades praeguste kaevanduste suuruseid, tuleb otsustada kas üks või teine lahendus. Praeguste, meile teadaolevate andmete järgi on piirkonna varustuskindlus olemas.”

Arvo Punt: “Ettepanek on, et kaitseala valitseja nõusolekul kaevandamine kaitsealal lubada.”

Tiit Ploom teeb ettepaneku viia läbi proovikaevandamised.

Roland Müür: “Kuidas proovikaevandamisele luba saada?”

Rein Voog: “Eesti majandust ei saa seisma panna. Natura alal Rootsisis toimub kaevandamine. Vaja on teha uuring ning selle järgi otsustada, kas kaitsealadel saab kaevandada või mitte.”

Taimo Aasma: “Ka meil on Natura aladel kaevandusi. Näiteks Lahemaal on vanad kae-

vandusalad. Aga me ei lähe kindlasti olemasolevate väärtuste kallale. Nabalas ei ole võimalik kaevandamist lubada. On tehtud arvestused, kust on selgunud, et Rail Baltica vajadus on 300 000 tonni ja see ehitatakse graniitkivist, mitte lubjakivist.”

Jaani Riis: “Mina kui geograaf olen arvamusel, et kaevandajatel on kadunud piirid, te küsite liiga palju. Päevalehe vahel olev kaevandajate leht on reklaam. Kaevandajad soovivad palju odavat ressursi, mida siis kallilt maha müüa.”

Kalev Sepp: “On olemas Euroopa kohtulahendid, mille kohaselt, kui on tegemist kahtlusega, et negatiivne mõju on olemas, siis sellest lähtuvalt ei saa tegevust lubada. Euroopa praktikast lähtuvalt tuleb lähtuda ettevaatusprintsipist.”

Uuringutest ja arvamustest

1988 kirjutas geol.-min. teaduste doktor Aada Teedumäe Nabala piirkonnas lubjakivi otsingutööde aruande retsensioonis: “Kellel, millal ja mis põhjusel on püstitatud Nabala lubjakivi leiukoha eelneva uurimise vajadus, sest tehnilis-majanduslikud näitajad ei sisalda kindlust antud maardla kasutuselevõtmise ja eelneva uurimise vajaduse püstitamise otstarbekuses.”

2005. aastal koostati Steigeri poolt Nabala lubjakivimaardla Nõmmküla uuringuala geoloogilise uuringu aruanne.

Väljavõte 33. leheküljelt: “Antud juhul on kõige olulisemaks mõju põhjaveele, kuna kaevandamine toimub allpool põhjavee taset. Veeärastuse tõttu tekib ala ümber depressioonilehter, mis karjääri hilisemal perioodil võib arvutuste kohaselt ulatuda kuni 3,6 km. Mäetööde esimestel aastatel on karjäärist väljapumbatava vee arvutuslik kogus ~11 tuhat m³/ööpäevas, hilisemal perioodil ~24 tuhat m³/ööpäevas. Karjäärist väljapumbatava vee võib juhtida Järve oja, mis suudab selle ka vastu võtta”. Kas tõesti suudab?!

Järve oja.

Väljavõte aruande 38. leheküljelt: “Kogu kasulik kiht on allpool veetasel. Kaevandamisperioodi lõpuks on eeldatav alanduslehtri mõjuraadius kuni 3,6 km. Kivimi kvaliteet vastab killustiku kolmanda klassi nõuetele.”

Väljavõte kokkuvõttest: “Soovitame kinnitada Nõmmküla 2 uuringuala piires seisuga 01.07.2005. aasta 47,78 ha suurusel pindalal ehituslubjakivi aktiivse tarbevaru 7 454 tuhat m³ (plokk 1) ning 4,50 ha suurusel pindalal ehituslubjakivi aktiivse reservvaru 702 tuhat m³ (plokk 2).”

Selle uuringu alusel kinnitati 16. septembril 2005 Nõmmküla ehituslubjakivi aktiivvarud.

Väljavõtteid 2007. aastal, AS Mavesi tööst nr 6040, “Nabala lubjakivimaardla kasutuselevõtu võimalik mõju Harju alamvesikonna vee seisundile”:

“1965–1967. aastatel liideti Angerja oja (Tõdva jõe ülemjooks) Pirita jõega isevoolse kanali abil, lisavett saadi väidetavalt juurde 9600 m³ ööpäevas, kanali pikkus on 9,6 km. Tegemist oli ebaselge tulemuslikkusega ettevõtmisega ning tänaseks Angerja oja vesi Tallinna linna veevarustuse jaoks tähtsust ei oma...”

Kaaluda tuleb Vääna jõe vooluhulga suurendamist Angerja oja tagasisuunamisega Vääna jõkke. Meetme otstarbekus vajab uurimist, kuna Vääna jõe äärsed maad on osaliselt praegustes tingimustes kasutusele võetud ning turbamaad vajunud. Seega on veekogudest kõige halvemas olukorras Vääna jõgi, mille seisundit tuleb igal juhul parandada.”

Keskonnauuringutest

Roadscanners OÜ poolt 2009. aasta veebruaris Nõmmküla uuringutest tehtud kokkuvõte: “Uringualal, kõige suurema tõenäosusega, leiti vajuv auk. Vajuv auk on õõnsus või kokkuvajunud õõnsus poorses aluskivimis, mis on täidetud vee, pinna või õhuga. Uuringu profiilis 263 esines tugev peegeldus umbes 5,5 m sügavusel. Sügavus sobib ülalpool toodud geoloogilise kirjeldusega (peatükk 5.1). Selle peegelduse sügavus on umbes 20 m. Ei saa täielikult välistada, et sellel anomaalia ei ole hüdraulilist ühendust mingis suunas, teiste sõnadega maa-alune veetee, aga vastavalt uuringule ei ole see tõestatud. Teised jooned ei näita sama tüüpi anomaaliaid. Sellegipoolest ala geoloogilised struktuurid, paljastatud GPRga, toetavad tugevalt maa-aluste tunnelite võimalikkust hüdraulilise ühendusega. Et kaardistada need ühendused, on vaja läbi viia detailne ja suure mõõduga uuring.”

Väljavõte loodusteadlase Hella Kingu aruandest “Nabala lubjakivimaardla keskkonnauuringutest”:

“Kuna planeeritavate karjäärade sügavus on 20–25 m ja tegemist on karstialaga, kuivavad senised veevõtukohad. Vajalik on põhjavee tarbevaru määra-

mine (uurimine) kogu piirkonnas. See on eriti oluline, kuna tegemist on Tallinna lähikümbruse kiiresti arenevate valdade-ga, kus pidevalt suureneb elanike ja ettevõtete (tööstuste) arv.

OÜ Eesti Geoloogiakeskus on määranud väga põhjalikus ja korrektses töös mulleerides alanduslehtri ulatuse hüdrogeoloogiliste, hüdroloogiliste ja klimatoloogiliste parameetrite alusel. Karstialal, kus on maa-alused vooluteed, ei ole see võimalik. Kuna maa-alused vooluteed ühendavad kõiki karstialasid, siis on ohustatud Tuhala, Tammiku, Kurevere ja Paekna piirkond. Ohustatud on ka rohevõrgustik. Häviksid unikaalsed karstialad, allikad ja nende-ga seotud kaitsealused taimed ja loomad. Paeknast lääne pool Sookaera kadakatega rohumaal hävivad muinasasula koht ja 2000 aasta vanused põllud.”

Väljavõte 2007. aasta “Keskonnauuringud Nabala lubjakivimaardla piirkonnas”, lk 11: “Geoloogia-mineraloogiadoktor akadeemik Anto Raukas väidab: “Teatavasti kavandatakse Tuhala maastikukaitseala ja ühtlasi Eesti suurima karstiaala vahetus läheduses asuvas Nabala lubjakivimaardlas rajada seitse karjääri. Paekaevandamisel kavandatakse rakendada veealust kaevandamist ja minna kuni 25 m sügavusele, milleks Eestis seni kogemus puudub. Põhjavee taset plaanitakse alandada ligikaudu 20 m, millega seonduvaid keskkonnamuutusi on raske ette prognoosida, kuna tegu on keeruka vetevõrguga karstialaga.””

“Kuna planeeritavate karjäärade sügavus on 20–25 m ja tegemist on karstialaga, kuivavad senised veevõtukohad. Vajalik on põhjavee tarbevaru määramine (uurimine) kogu piirkonnas.”

August 2014, Eesti Loodus, hüdrogeoloogiadoktor Leo Valner, “Karstinähtused kavandataval Nabala looduskaitsealal”: “Loodetavasti võimaldab siinne artikkel argumenteeritult vastu seista Nabala looduskaitseala karstinähtuste paljusónalisele eitamisele. Kokkuvõttes jääb üle nentida, et keskkonnaministeeriumi algatatud Nabala looduskaitseala loomine on põhjendatud ja aitab tõhusalt kaasa terve elukeskkonna hoidmisele ja arendamisele Eestis.”

Hüdrogeoloog Hella Kink “Nabala lubjakivimaardlasse kavandatava Nõmmküla karjääri keskkonnamõjust” väljavõte: “Karstiuurija Ülo Heinsalu (1928–1994) uuris Tuhala ja Kurevere karstiaala aastatel 1976–1994. Sellel perioodil karstialade seire käigus mõõtis Ü. Heinsalu koos hüdrometeoroloogia teenistusega neelduva ja avaneva karstivee vooluhulki. Tulemusena selgus, et olenevalt veerikkusest, avaneb kaitseala allikates vett 1/5 võrra vähem

kui neeldub. Seega Tuhalas neeldunud vesi jõuab Nõmme (Tammemäe) allikatesse Tammiku looduskaitsealal ja Kurevere karstialale. Tuhala karstiaala on kantud Natura 2000 nimekirja ja Eesti Ürglooduse raamatusse... Tekib küsimus, miks kõik kõrge väärtusega loodusobjektid (karstialad) ei ole kantud Eesti Ürglooduse raamatusse, kuigi raamatu koostaja Ü. Heinsalu uuris põhjalikult Kurevere karstiaala? Selle põhjuseks on 1970–1980-ndatel aastatel Moskvast tellitud uurimistööd lubjakivi kaevandamiseks ja maaparandus intensiivse põllumajanduse tarbeks.”

Väljavõte geol.-min. teaduste doktor Aada Teedumäe 2007. aasta Nabala maardla Tagadi uuringuruumi ekspertarvusest:

“Allakirjutanu on üllatunud pidevatest uuringutöödest Nabala maardla eri osades. See kõrge veetasemega ülikeerukas karstunud piirkond on täiesti ebasobiv karjääri rajamiseks. Karstiaala veerežiim on ettearvamat, seda ei saa ühegi puuraukude alusel koostatud mudeliga prognoosida, sest need ei pruugi avastada salajõge. Lisaks sellele on maardla lubjakivi, vaatamata kõrgele survetugevusele, vähesobiv heaks killustikuks – saadava killustiku teraline koostis jääb 80% ulatuses 5–10 mm piiridesse, üle 40 mm killustikku praktiliselt ei saa, killustiku saagis kaevandatud mäemassist eeldatavalt ei ületa 50%. Kehtivast seadusandlusest ja eeskirjadest tulenevalt ei ole aga mingeid objektiivseid takistusi varu kinnitamiseks aktiivse tarbevaruna – see on nn “jokk sündroom”. ”

Ettearvamat veeerežiim

14. mail 2009. Riigikontrolli aruanne Riigikogule: “Ehitusmaavarade kaevandamise riiklik korraldamine” p 77 väljavõte: “Kui-gi maapõueseaduse (§ 10 lg 6 ja 7) kohaselt peab enne, kui maavaravaru geoloogilise uuringu alusel aktiivseks tarbevaruks nimetatakse, hindama ka võimaliku keskkonnamõju ulatust ja kaevandamise võimalikkust, siis tegelikkuses kinnitatakse aktiivne tarbevaru ainult maavara uurituse andmetest lähtudes ja ilma kaevandamise mõju hindamata. Maavara kinnitamisega aktiivseks tarbevaruks muudetakse see vormiliselt “tõestatud kaevandamisväärses”. ”

8/2009 Eesti Loodus, “Ehitusmaavarade kaevandamist Eestis tuleb paremini planeerida”, R. Kuuba Riigikontrolli auditi põhjal:

“Maavara geoloogilise uuringu luba ei anna kaevandamisõigust ega saa tekitada ka nn õigustatud ootust kaevandada. Kuid senine asjade käik näitab, et geoloogilise uuringu loaga on karjäärade rajamine uuritud aladele sisuliselt otsustatud. Palju on kõneldud, et kaevandamise võimalikkus selgub alles pärast kaevandamisloa keskkonnamõju hindamist (KMH). Ometi pole seni kordagi jäetud KMH tu-

Möldri kurisu 1687. aasta kaardil.

Kalamäe allikas.

lemuste põhjal kaevandamis-luba andmata... Seda, et keskkonnaministeeriumi ametnike arusaam kaevandamisväärses maavara mõistest ei ole selge, kinnitab tänavu 11. juunil Eesti Päevalehes tsiteeritud keskkonnaminister, kelle sõnul ei ole kaevandajatel praegu sellist tehnoloogiat, mis võimaldaks Nabala tingimustes kaevandada.”

Sellest hoolimata on minister kinnitanud Nabala maardla varud kaevandamisväärses st aktiivseks!

2. aprillil 2009 avaldas geoloogiadoktor Katrin Ergi arvamus Nõmmküla kaevevälja kohta: “Karstumata lubjakivi veerežiimi uurimiseks on olemas terve rida valemeid ja modelleerimise võtteid. Tavatingimustes kasutatava lähenemise tulemused ei rakendu karstialal. Karstiaala veerežiim on ettearvamat, seda ei saa puuraukude alusel koostatud mudeliga prognoosida. Ilma hüdrogeoloogilist kaarti omamata on alanduslehtri modelleerimine lõhelistes lubjakivides keerukas, sõltudes lisaks veekihi parameetritele ka põhjavee toitumistingimustest.”

Karstiaala olemasolu välistab kaevandamise! Nii väidab ka TTÜ energeetikateaduskonna mäeinstituudi emeriitprofessor Enno Reinsalu oma ettekandes

keskkonnaministeeriumis 2006. aasta 11. septembril kaevandamistundlikkuse kategooriatest, et kaitsemata põhjaveega alad, karstialad jne kuuluvad kaevandamistundlikkuse 2. kategooriasse, kus avakaevandamine on võimatu ja varu muudetakse passiivseks.

2013/2 Keskonnatehnika “Nabala needus ja geoloogiline kaardistamine”. Peale kümneid aastaid tehtud uuringuid, on lõpuks artikli autorid jõudnud otsuseni, et tõemeeli otsida vastust küsimusele “Kas Nabala maardla lubjakivi on kaevandamist väärt?”

Väljavõte artiklist lk 36: “Kaardistamistöödest kokkuvõtet tehes arvavad geoloogid-kaardistajad, et karjääre ei ole Nabala lubjakivimaardla piirkonnas otstarbekas avada. Seda arvamust võiks põhjendada eeskätt kaevandamiseks soovitatud lubjakivilasundi ebasoodsate mäetehniliste tingimuste ning lubjakivist saadava killustiku kehavõitu kvaliteedi ja väikese väljatulekuga. Nii kattekihi suur paksus (keskmiselt 3–5 meetrit) kui ka see, et kasulik kiht jääb valdavalt allapoole põhjaveetasel, suurendavad nii keskkonnale peamiselt põhjavee alandamisega tekitatavat kahju kui ka seavad küsimärgi

alla killustiku tootmise majandusliku tasuvuse.”

EGK (Eesti Geoloogiakeskus) poolt on tehtud mitmeid töid Nabalas, ega me kõiki ei pruugi teadagi, kuid need ei ole olnud usaldusväärsed sellepärast, et meie piirkonna karstinähtusi ei võeta tõsiselt. Näiteks 9. mail 2008 toimus KKMs töökoosolek, kus tutvustati kaevandajate poolt tellitud EGK poolleiolevat tööd teemal “Nabala LKM rajatavate karjäärade mõju põhjavee seisundile”. Tööd tutvustas EGK hüdrogeoloogia osakonna juhataja. Koosoleku algul teatati, et koosolekut me ei protokolli. Ma tegin siiski märkmeid.

Nendest väljavõte: “Viimasel ajal on jutt Nabala piirkonna salajõgedest – biogeoloogi poolt tuvastatud 9 salajõge. Neid jõgesid on seal rohkem kui 9, mina ütlesin, et neid on tuhandeid, igat soont võib pidada salajõeks!”

Ajalooline karstiaala

1786. aasta Nabala kaardil (EAA.854.4.127a leht 1), mille aluskaardiks 1687. aasta kaart, on selgitus Möldri kurisu juures: “Siin jookseb vesi maa alla ja tõuseb üles Nappel'i (Nabala) küla lähedal”.

See ongi praegune Paekna allikajärv, mis toitub ainult

maa-alustest jõgedest ja sademetest.

Nabala karstiaala on alates 7. juulist 2009. ÜLR-us (Ürglooduse Raamat) ja alates 31. augustist 2009 EELISes (Eesti Looduse Infosüsteem). Varem nimetati Nabala karstiaala Kurevere karstiaalaks. Nabala karstiaala pindala on 8080 ha. Ka Nõmmküla uuringuala kuulub Nabala karstiaalasse. Tegelikult on Nabala karstiaala piirkond tunduvalt suurem. Paekna-Lähtse tee ääres asuv Kalamäe allika veed on väga laialt kasutatavad. Ta funktsioneeris tegelikult kogu veevase suve ja päästis paljud pered veemurest. Teda toidavad maa-alused karstijõed. On väga kahju, et Kiili gümnaasium ei nõustunud liituma üleriigilise projektiga “100 kooliallikat”. Nabala piirkonnas on praegu EELISes kaheksa allikat, neist osa praeguse karstiaala piiridest väljas. Tänu neile maaomanikele, kes nõustusid oma eramaale lubama Nabala-Tuhala looduskaitseala, mis samuti hõlmab tegelikkusest väiksemat ala! On täiesti arusaadav, kui raske oleks kaitsealasse haarata külasüdameid, sest sellega kaasnevad piirangud. Valdusfirma AS Riverito soovib tulla Nabala karstiaalale kaevandama kaitseala pindala koguni vähendades!

Lähimate punktide ligikaudsed kaugused Nõmmküla uuringualast Nabala karstiaalal:

- 0,2 km – lähimad elamud (Nõmmküla KMH aruande joonisel nr. 5.1 “Karjääri ühendustee võimalikud variandid”),
- 1 km – muistsed põllud ja muinasasulakoht Sookaera külas,
- 1 km – Roadscanners OÜ 2008. veebruari uuringujoone kaugus Nõmmküla uuringualast,
- 1 km – Kõrgemäe kurisu,
- 1,5 km – Allikmäe allikas,
- 2 km – Tagalepa karstijärvik,
- 2 km – Angerja oja,
- 3 km – Möldri kurisu ja Kurevere väli,
- 3 km – Paekna allikajärv,
- 3 km – 1955. aastal tekkis karstilehter Arusta ja Kurevere küla piiril (Kuristiku kurisu kõrval).

Nõmmküla uuringuala läbib Kõrnumäe järvest alguse saav Kirdalu maa-alune jõgi, mis avaneb Paekna allikajärves.

2008. aasta veebruari Soome Roadscanners OÜ uuringuaruandest Nõmme-Tammiku marsruudil: “Eriti selged settestruktuurid. Kergesti eristuv karstihorisont ja kindlad maa-aluse jõe või jõgede tunnused”. Nimetatud piirkond jääb Nõmmküla uuringualast ca 1 km kirdesse.

Tuhala Looduskeskus ja ETA Looduskaitse Komisjon esitasid KKM-ile ettepanekud kaitseala moodustamiseks ja aktiivvarude ümberhindamiseks passiivvarudeks 2010. aasta veebruaris.

1. detsembril 2014 jõustus VV 17. novembri 2014 määrus nr. 168 Nabala-Tuhala looduskaitseala moodustamise kohta: www.riigiteataja.ee/

Sarvikpütipaar Paekna allikajärvel.

akt/121112014010.

Kaevandusfirmal AS Vestman Varahaldusel on õnnestunud saada omale uuringualaga piirnevad kinnistud: idas 71801:006:0203 ja kagus 71801:006:0213 (Nõmmküla KMH aruanne, joonis nr. 4.3 “Piirkonna kinnistute plaan”).

Kokkuvõte

Praeguse seisuga Nabala maardlas arvele võetud aktiivvarudest on 44 % Los Angelese 4. klass st. võrreldav põlevkiviaherainega ja ülejäänud Los Angelese 3. klass. Kaevandajatel puudub tänaseni tehnoloogia Nabala maardla tingimustes, kus lubjakivi on 100% põhjavee all, kaevandamiseks.

Karstiaala veerežiim on ettearvamatult, seda ei saa puuraukude alusel koostatud mudeliga prognoosida. Maardla varud on hinnatud aktiivseks tarbeks ilma kaevandamise mõju hindamata.

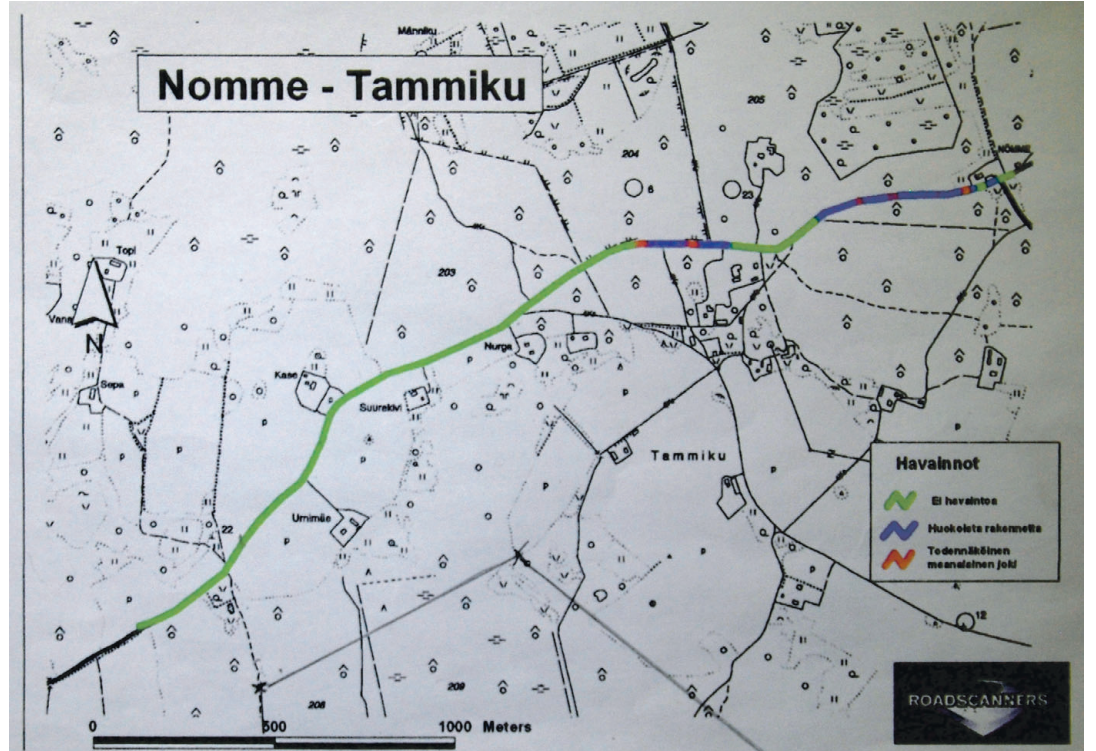
Lähtudes eeltoodust, tuleb Nabala maardla ehituslubjakivi aktiivvarud ümberhinnata passiivvarudeks.

Tuginedes eelnevale tuleb tõdeda, et Nabala-Tuhala LKA on hädavajalik, sest senised kaitsemeetmed pole taganud loodusväärtuste säilimist. Samuti tuleb leevendada ka Angerja oja ümbersuunamise ja kuivenduskraavide võrgustiku loodusele tehtud kahjustusi.

“Eesti säästva arengu riiklikus strateegias” ehk “Säästev Eesti 21” öeldakse: “Kindlalt on juurdunud printsiip, mis ei luba keskkonnakasutuses toimida riski piiril.” Pole kahtlust, et Nabala karstiaalal kaevandamine seda just ongi.

YouTube's on üles laetud helilooja Urmas Sisaski Eesti tähtede ühislaul “Tuhala Nõiakaevu loits”: www.youtube.com/watch?v=qAcACOE_C_Pc. Seisuga 25. oktoober 2018. oli külastajaid 288 825.

Tuhala Nõiakaevu hävimise vastu ja Nabala karstiaala kaitse alla võtmise poolt andis oma toetushääle 65 433 inimest 109 riigist. See innustab ja annab meile jõudu, et sellisele survele lõpuni vastu pidada. | [Salme Väljajaga](http://SalmeVäljajaga)

Kõrgemäe kurisu.

Allikmäe allikas

Kurevere väli suurvee ajal enne 1967. aastat.

Kingitus Eestile Sõmeru kült ehk Tuhala-Nabala looduskaitseala vajab tähelepanu

Maailm on imeline – mõnes maailmanurgas paistab inimese sündides kõrvetav päike ning see ei muutu kogu selle inimese eluea vältel. Sured ära ja peale kuumuse, kõrbe ja pillkase öö muud selles piirkonnas ei ilmne. Teisal on parima juulikui-se suveilmaga korra peatunud horisontaalne vihm ning temperatuur lõunarannikul tõusnud 18 kraadini. Nauding kohalike ja turistide jaoks, mis kohe möödub. Väga paljudes riikides Euroopas, rääkimata väljaspool Euroopat olevatest piirkondadest, paikneb kõikjal inimeksis-tentsi saatev lõppematu prügi-lasu. Mida rohkem maailmas rändan, seda rohkem armsat Eestit hindan.

Eesti on puhas ja ilus, see on meie inimeste töö ja üldise keskkonda hindava mõtteviisi küsimus. Eestis on neli aastaa-ga, mis sest, et me tahaksime, et suvi oleks pikem ja talv selgem, aga vaadake või käesolevat suve – kas puhkajal on tagantjäre-le midagi viriseda? Põllumehel on, selge see, me ei olnud val-mis selliseks kuivaks, soojaks, pikaks suveks. Kaevud on siiani kuivad. Ilm ei ole meie kätes.

Ma ei tahtnud tegelikult il-

mast rääkida. Ma tahtsin rääki-da sellest, et meil Kiili vallas on jupike Nabala-Tuhala loodus-kaitseala (LKA), mille kaitse-eeskiri annab võimaluse sel-le piirkonna looduse säilimiseks sellisel kujul, nagu ta on olnud. LKA loomisega 2014 tekkis pii-sava suurusel piirkond, kus on võimalik kaitsta allikaid, karsti-vorme ning unikaalse Tuhala-Nõiaaevuga piirkonna veere-žiimi, soo- ja metsaökosüsteemi, elustiku mitmekesisust ning mitmeid kaitsealuseid looma-, linnu-, taimeliike.

Jagame looduskaitseala Kose, Kohila ja Saku vallaga, neil valdadel on võimalus öelda, et meie vallas on midagi tõeliselt väärtuslikku. Meie lapsed ja täiskasvanud saavad tulla sel-leks metsa, et näha midagi, mis on eksisteerinud miljoneid aastaid enne meid ning eksisteerib sellisena (või kuidas me siinkohal oma käitumisega otsusta-me) ka peale meid. Me oleme rikkad looduse poolest – häda on vaid selles, et seda tuleb tea-da ja teadvustada, sest meie mets ei näe välja imekaunis nagu Lahemaa männimets, vaid pigem võseriku moodi. Selle väärtus on aga hoopis liigirik-

kuses ja erilisuses. Kas olete näinud kullapuru, mis on just liivast välja pestud? See on arusaamatu veidi helkiv rübuko-gum. Aga kuldsõrmust? Meie lähikonnas kaitstav loodus on sarnane selle esimesega.

Veel – olen viimase aasta jooksul kohtunud mitme inimesega, kes väidavad, et metsas tekib neil ärevus ning ebakindlus-tunne. See on minu jaoks uus ning peegeldab võõrdumist loo-dusest. Mets on olnud esivane-mate elupõline kaaslane, kaitsja ja turvatunde tekitaja.

MTÜ Sõmerlased rajas Möllu allikale tähistatud raja kevadel 2018. Möllu allikas asub varasemalt Sõmeru küla alla kuulunud endisel Matsu talu karjamaal. Täna on see ala Saku valla koosseisus, andku naabrid meile andeks meie sissetung. Möllu allikas asub Nabala-Tuhala LKA sihtkaitsevööndis. 8. septembril tegime rajal ka ametliku matka, millega kinkisime raja Eestile 100. sünnipäevaks. Sellekohane tahvel märgistab ka raja algust. Minge ja nautige, sildid ja täpid juhivad teid läbi Sõmeru küla riigimaanteelt 11115 kohale. Mõistlik on kasutada häid jalatseid ja metsa kü-

lastuseks sobivaid riideid.

Tähtis – ettevalmistamisel on järjekordne kohtuistung AS Riiverito versus keskkonnaministeerium (loe: Eesti riik), kus esmäärgiks on Nabala-Tuhala LKA osaline või terviklik kaotamine, et saavutada luba paekivi kaevandamiseks. Saame näha, kuidas ja millal aastaid kestnud kohtusaaga lõpeb.

Sõmerlastena me armastame ja hoolime oma keskkonnast, ka väljaspool oma õueala. Millegipärast ma usun, et Kiili, Kangru, Oti, Luige, Sõgula, Kuresoo, Nabala, Arusta, Kurevere, Paekna, Metsanurga, Mõisaküla, Piisoo, Vaela, Sausti elanikud samuti. Ohust meie looduskonnale tuleb palju häälega rääkida, sellele tähelepanu juhtida, endast ja naabrist oleneva tegevusega loodust kaitsta – ta ise ei suuda, inimene on agressiivne liik. | **Katrin Martinson**, Sõmeru külavanem

Kaupo Kaupmees Sõmeru sargis Möllu allika rajal peale EV100 tahvli paigaldamist.

Nõuanne spetsialistilt: miks joogivesi on roostevärvi ja haiseb?

Paljudele inimestele teeb muret kraanivee puhul selle aegajalt esinev roostepunakas värvus, mis värvib pruunpunaseks vannitoa seinad, WC-poti ja halvemal juhul ka pestavad riided. Tihti kurdetakse sedagi, et vee värvimuutusega käib kaasas ebameeldiv lõhn. Miks see nii on, on see tervisele ohtlik ja kas seda saab ka vältida?

Üldjuhul on vee kvaliteedi sellise muutuse põhjuseks tarbevees, enamasti põhjavees, esinev raud. Kuna rauda leidub kõikjal pinnases (NB! maakera tuum koosneb rauast), siis on ka põhjavee rauasisaldus levinud nähtus, mis teatud tasemest alates tingib vajaduse vett rauasisalduse vähendamise eesmärgil enne tarbijani suunamist töödelda.

Sügaval maapõues, kus hapnik puudub või on seda väga vähe, esineb raud kahevalentsena ja on lahustunud olekus. Sellist lahustunud olekus rauda on võimalik veest eraldada vett eelnevalt õhuga (hapnikuga) rikastades (aereerides), mille tulemusel raud oksüdeerub ning muutub kolmevalentseks ning tekib roostevärvi rauasade. Kui nüüd vett filtreerida, on võimalik sadestunud raud veest eemaldada. Sellist veetötlust nimetatakse rauaärastamiseks. Seega on veest üleliigse raua eraldamine suhteliselt lihtne ega nõua üldjuhul kemikaalide lisamist. Kui rauaärastust põhjaveele (kaevuveele) ei tehta, siis satub lahustunud raud õhuga kontak-

ti peale kraanist väljumist ning kahevalentse raua oksüdeerumine kolmevalentseks, st lahustunud raua muutumine mittela-hustuvaks roostevärvi sademeks leiab aset veeanumas, veeklaasis või veeboileris. Selline nähtus, kuigi oluliselt vähesemal määral, võib ilmned koduses veevõtustüsteemis ka juhul, kui veepuhastusjaamas ei ole rauaärastustuse käigus õnnestunud kogu lahustunud rauda veest kätte saada.

Filtrid võivad muuta bakterite kasvulavaks ning hoo-pis halvendavad vee kvaliteeti, ummistades filterelemendis avad, põhjustades veesurve langust ning vee ebameeldivat lõhna.

Lisaks toorvees lahustunud rauasisaldusele võib veerooste esinemine joogivees võib olla tingitud ka amortiseerunud rauast veetorustikus – toru seinelt eralduvad korrosiooni tõttu rauahelbed. Plastikust torustik vette rauda juurde ei saa anda. Seega saab sellise rauaprobleemi kõrvaldada rauast torude ja veesõlmede väljavahetamise teel plastikust torude vastu.

Joogivee mõõdukas rauasisaldus tervisele ohtlik ei ole. Üksnes juhul kui juuakse oluliselt normidest kõrgema rauasi-

saldusega vett ja pika aja jook-sul, võib organismis tekkida raud oksüdatiivne stress. Kuigi raud on inimesele vajalik element, ei ole vee leiduv raud organismile üldjuhul omastatav ning väljub organismist väljaheidetega.

Joogiveele esitatavate nõuete kohaselt on rauasisalduse normiks joogivees 0,2 mg/L (200 µg/l). Tervisele ohtuks rauasisalduseks peetakse 0,1–0,3 mg/L. Kontsentratsioon üle 0,3 mg rauda liitris põhjustab roosteplekkide teket, muudab pestava pesu värvi, jne. Rauasisalduse 1–1,5 mg/L puhul tekib vee hägusus, vee kollakas värvus ning pruunikas sete. Kõrge raua sisaldusega veel on iseloomulik metalne maitse ning see rikub jookide nagu kohvi ja tee maitset.

Vaatamata sellele, et täna-seks on enamus vee-ettevõtteid oma rauast torustikud välja vahetanud plasttorustike vastu ning pumplatasse paigaldanud ka ülenormatiivse vees lahustu-nud raua kättesaamiseks vastav-d filterseadmed, esineb ikka-gi probleeme punakat värvuse sette kogunemisega kodusesse paigaldatud veefiltritesse ning ebameeldiva vee lõhnaga. Miks see nii on?

Rauabakterid joogivees

Rauabakterite arengut saab pidurdada, võttes veest välja kogu raua (üleliia kulukas ja otse-selt mittevajalik), tagades vee-võrgus pideva surve (kiire vee-vool), vältides igasuguseid ta-

kistusi (täiendavad mehhaanilised veefiltrid, sõelad jne). See lähtub asjaolust, et niitjad rauabakterid peavad arenguks leidma kinnituskoha ning piisavalt eluks vajalikke toiteaineid. Kiirelt voolavas looduslikult põhjavees on toitainete sisaldus reeglina madal, kui aga panna veele ette takistus (näiteks mingi filter või sõel), siis hakkab sinna kogunema nii baktereid kui neile toidukõlblikku materjali (ka surnud bakterid on teiste bakteritele toiduks), mis tagab tingimused bakterite paljunemiseks. Seetõttu tuleks kor-da tehtud ühisveevärkidega asu-mites majadesse ja korteritesse mitte paigaldada lisafiltreid või siis eemaldada juba paigaldatud filtrid.

Need filtrid võivad muutuda bakterite kasvulavaks ning hoo-pis halvendavad vee kvaliteeti, ummistades filterelemendis avad, põhjustades veesurve langust ning vee ebameeldivat lõhna.

Mure boileri veekvaliteediga

Elektrilised soojaveeboilerid on suhteliselt uus tarbeese, mille koostoimet soojendatava vee omadustega pole seni veel uuritud.

Elektriliste soojaveeboilerite kasutajad on täheldanud peale uue boileri kasutuselevõttu soo-ja vee kvaliteedi muutust – ena-masti omandab vesi peale boileri läbimist mädamuna haisu (st vette on tekkinud väävelve-sinik – H₂S). Mädamuna haisu

võivad tekitada boileris kasva-ma hakanud bakterid, kuid tihti on märgatud just veega kokupuutuva küttekeha ja magneesiumelektroodiga boilerites vee omaduste halvenemist. Magneesiumelektrood paigutatakse boilerisse, et vähendada korrosiooni ning katlakivi teket ning kaitsta korpus korrodeerumise (lekkimahakkamise) eest. Magneesiumelektrood reageerib vees olevate mineraalidega ning võib selle tulemuse-na tekitada haisu ning anda veele metalli maitset. Kasutamise käigus magneesiumvarras (anood) pikkamisi korrodeerub ning kaotab reaktiivsuse. Kui vee haisemise on süüdi magneesiumelektrood, siis selle vananedes haisuprobleem vähe-neb ning hais intensiivistub uuesti magneesiumelektroodi uuuga asendamisel (soovitatud tootja poolt).

Mõni boileriomanik on ise magneesiumelektroodi boilerist eemaldanud ja sel teel haisust lahti saanud. Sellist lahendust pigem ei soovitaks. Kui tõesti on süüdi magneesiumelektroodi ja vee kokkusobimatus, siis oleks sobivaim lahendus lahtise küttekehaga boileri väljavahetamine keraamilise küttekehaga ja titaanelektroodiga boileri vastu.

Enne kui aga soojaveeboile-rit vahetama hakata, soovitaks testida, kas süüdi võiks olla boileris kasvama hakanud (raua) bakterid. Kuna bakterid on elus-olendid, siis nad kõrget kuumust

reeglina ei talu. Elektriliste vee-boilerite puhul peetakse opti-maalseks vee temperatuuriks +60°C, mis on liiga madal, et hävitada kõik vees leiduvad bakterid. Teatavasti leidub väävli-ja rauabakterite hulgas liike, kes suudavad edukalt paljuneda isegi kuumaveeallikates. Eesti vee-tes elutsevad bakterid on pigem külmalembesed, kuid nende taluvuspiirid võivad olla väga laiad. Seega võib osa looduslikult põhjavees leiduvatest bakteritest kuni +60 kraadini kuumutatud vees ellu jääda ja paljunema hakata. Mõõdukas soojendamise võib osade bakterite paljunemist isegi soodustada. Seda eriti siis, soojavee tarbimine on väike.

Kuna bakterite, eriti väävli-bakterite, elutegevuse käigus eralduvad ebameeldiva lõhna ja maitsega produktid, nagu mädamuna haisuga väävelvesinik (H₂S), siis võibki juhtuda, et peale boileri läbimist on veel ebameeldiv lõhn ja kõrvalmaitse.

Et bakterid boileris hävineks, tuleks vee temperatuur boileris aeg-ajalt lühiajaliselt kõrgemaks keerata, näiteks ööseks maksimumtemperatuurile, milleks on enamike boilerite puhul +75°C. Kui selline perioodiline ülekuumutamine vee haisuprobleemi ei vähenda/kõrvalda, siis on suure tõenäosusega põhjus siiski boileris endas. | **Kai Kün-nis-Beres**, Tallinna Tehnikaülikooli teadur, doktorikraad (veemikrobioloogias)

11. Paekna ümberjärve jook

Traditsiooniliselt korraldas Kiili spordiklubi sügisjooksu ümber Paekna järve.

Jooks toimus 8. septembril ja pidulikul Eesti 100 juubeliaastal toimus see üleskutsega – saame kokku 100 jooksjat! Kahjuks ilusat ümmargust osavõtjate arvu täis ei saanud, kuid jooksjaid oli 52 ehk 13 rohkem kui eelmisel aastal.

Kõige lühemad distantsid jooksid eelkooliealised poisid ja tüdrukud ehk kuni 7-aastased. Noorim jooksjaks oli ainult 2-aastane!

8–10- ja 11–15-aastased poisid ja tüdrukud pidid jooksmas ühe ringi ümber järve.

Kõikides jookssutes jagati välja nii poodiumikohtade medalid kui ka osavõtjate medalid, mis

oli vahva tunnustus ning motiveeris kindlasti paljusid lapsi ka edaspidi jooksule tulema.

Erinevalt eelmisest aastast olid seekord star-dis ka tublid naised ja mehed, naised pidi läbima kaks ja mehed kolm ringi ümber järve.

Kõik osavõtjad said diplomi ja medali, esikolmikud auhinnadki. Ning meeste jooksu esikolmik sai kohe oma auhindu – allikajärve veega täidetud ämbreid – ka kasutada ning järveveega ennast üle kallates jahutada.

Suur tänu Kiili Spordiklubile, et traditsioonilist jooksu korraldamist jätkatakse!

Kohtumiseni järgmisel sügisel Paekna ümberjärve jooksul! | **Helen Käänik**, Kurevere

Jooksulapsed Paeknas.

Fotod: erakogu

Meeste jooksu esikolmik end allikaveega jahutamas.

SPORDIÜUDISED

Sulgpall

18. augustil toimusid Lätis Balti seenioride meistrivõistlused, kus Kiili Sulgpalliklubi mängija Irja Luigas koos Siiri Rajamägiga saavutasid naiste segapaarismängus vanuseklassis 35+ 2. koha.

Meeste üksikmängus vanuseklassis 45+ saavutas Kiili Sulgpalliklubi mängija Aare Luigas 2. koha.

22. septembril toimus Pärnus selle hooaja esimene Noorte GP 1, millest võttis osa Kiili Sulgpalliklubi mängija Kadi Kaljurand, kes saavutas koos Morten Karjusega segapaarismängus vanuseklassis U19 3. koha.

22. septembril toimus Tallinnas ka hooaja esimene Li-Ning Super Seeria osavõistlus, kus Kiili Sulgpalliklubi mängijad Keith Lysandra Luigas ja Irja Luigas saavutasid naiste paarismängu 3. liigas esikoha. Segapaarismängu 3. liigas saavutasid Kiili Sulgpalliklubi mängijad Keith Lysandra Luigas ja Erkki Laagriki 4. koha.

30. septembril toimus esimene täiskasvanute GP-1, kus Kiili Sulgpalliklubi mängija Aare Luigas saavutas koos Siiri Rajamägiga segapaarismängu esilii-gas 2. koha.

14. oktoobril toimus Tallinnas Noorte GP-2, kus Kiili Sulgpalliklubi mängija Kadi Kalju-

rand saavutas tüdrukute U19 vanuseklassis 4. koha ning tüdrukute U19 segapaarismängus saavutasid Kadi Kaljurand ja Kirsika Joon 3. koha.

20. oktoobril toimus Tallinnas ka Tondiraba Sulelised 1. etapp, kus Kiili Sulgpalliklubi noormängija Raul Maidvee saavutas 2. koha. | **Irja Luigas**

Korvpall

Tallinna Kossuliiga B-divisjoni B-alagrupi põhiturniiril on Kiili SK pidanud kaks mängu. Esmalt kaotati BC Hundid meeskonnale 35:70 ning teises mängus kaotati kahjuks jälle, seekord meeskonnale EstNor

tulemusega 52:61 (Janek Zhurba 11 p, Eiki Madisson 11 p).

Võrkpall

Algased mängud meeste 1. liiga põhiturniiril. TalTech/Kiili kaotas esimese mängu Võrus kohalikule Võru VK/Werro võistkonnale 0:3 (22:25, 19:25, 21:25) ning teises mängus Tallinnas võideti Audentese SG/NK võistkonda (Rasmus Meius, Sander Palang) 3:0 (25:20, 25:20, 25:23).

Kodusaa-is Kiilis mängiti karikavõistluste veerandfinaali avamäng Pärnu VK meeskonna vastu.

Tegemist meistriliiga klubi-

ga, kus peatreener endine Eesti koondise, praegune Läti koondise peatreener Avo Keel, võistkonnas lisaks Eesti koondise meestele veel kaks lätlast, ukrainlane ja brasiillane. Mäng kaotati 1:3 (21:25, 14:25, 31:29, 16:25). Vähemalt geimi said kätte ja päris kindlalt!! Kordusmäng juba Pärnus 10. novembril.

Kabe

Eesti noorte võistkondlikel meistrivõistlustel 100 ruudu kabe saavutas Jõgeva Kabeklubi koosseisus 2. koha ehk hõbemedali Nona Nano. Palju õnne! Emilia Kello saavutas Nupuklu-

bi 2. võistkonna koosseisus 4. koha.

Jalgrattasport

Muuga Betoonelement Eesti meistrivõistlused Cyclo-Crossis: MJ vanuseklass 1. koht Markus Pajur. Palju õnne! M16 vanuseklass 3. koht Lauri Tamm. Palju õnne!

Keegel

KK Pinpin auhinnavõistlus sportkeeglis: mehed – 7. Jens Vendel, 11. Toomas Vendel, 27. Marko Kikas, 32. Margus Mänd. Naised – 1. koht Eve Urbas. | **Kaupo Kütt**

Kolm lihtsat nippi elurõõmu kasvatamiseks. Katrin Aedma

4. oktoobril korraldas Kiili Naisselts “Kiili vaimse tervise kooli” raames Kiili gümnaasiumis koolituse, mille teemaks oli “Elurõõm”.

Palju on räägitud sellest, et armastuse energia on kõikvõimas, kuid selgub, et hoopis elurõõm on see, millest sõltub meie tervis ja edu. Koolitaja Katrin Aedma, kes on üle 20 aasta töötanud inimestega, juhtimise ja teenindusega ja juba üle 15 aasta üle maailma koolitanud suhtlemise jt enesearengu teemadel, tõi koolitusel mitmeid fakte ja näiteid sellest, et elurõõm on oluline isikuomadus, millele tabub teadlikult keskenduda. Rõõm oli teada saada, elurõõmu on võimalik üles leida ja arendada.

Positiivne psühholoogia, millest rääkisime, ei keskendu vaimuhaigustele, vaid uurib inimese õnne saladusi ja terviklikku arengut – õpetab leidma ja arendama geeniust meie sees ja õnnelikumalt elama. Väidetakse, et mida tervemad on meie suhted, seda tervem on kogu meie elu.

Uuringud on lükanud ümber uskumuse, et õnn pöörleb edu ümber: mine heasse kooli, saa hea töökoht, tee karjääri, saa rikkaks... ja siis tuleb õnn. Positiivse psühholoogia uurijad soovivad, et ole elurõõmus, positiivne ja õnnelik ja seeläbi suureneb sinu suutlikkust kuni 30%, mille tagajärjel saavutada sa edu nii tööl kui eraelus.

Üks oluline oskus elurõõmu leidmiseks ja hoidmiseks on saada üle hirmust.

Eesti ravitseja Vigala Sass on

Katrin Aedma.

Foto: erakogu

öelnud: “Elu mõte on olla elus ja elust rõõmu tunda – muud midagi! Väemees oled siis, kui valdad oma eriala teadmisi põhjalikult. Hirm tekib teadmatusest. Ja kui tead, siis pole hirmu!”

Meile on abiks see, kui teame, seda, mida teeme ja hoia meele, et kui kardame, siis ei tee ja kui teeme, siis ei karda. Selleks, et hirmust üle saada, on oluline ennast tunda ja teadvustada, millal ja miks me hirmu

tunname.

Analüüsisime ennast Katrin Aedma juhendamisel. Näiteks leidsime kolm asja, mis meilt energiat võtavad ja kolm, mis energiat annavad. Oli huvitav avastada, et tihti on need ühed ja samad asjad, näiteks lapsed. Oluline on maksimeerida tegevusi, mis annavad energiat, ja minimeerida neid, mis seda võtavad.

Saime teada, et Psühholoog Carol Dwecki teooria kohaselt

TEAVE

KIILI VAIMSE TERVISE KOOLI JÄRGMISED KOOLITUSED

1. novembril ja 29. novembril kell 18.30 Kiili gümnaasiumi auditooriumis: “Stress, kuidas ära tunda ja mida peale hakata”

Helle Kahro – on psühhoteraapeut-koolitaja. Ta on omandanud kõrghariduse filoloogias (TPI), täiendusharidus psühhoteraapias (Kanada Ericksoni Ülikooli 3-aastane programm). Tal on 10-aastane koolitaja- ja konsultandikogemus. Läbinud erinevaid suhtlemisalaseid ja kehateraapiaalaseid koolitusi (alexandertehnika, vägivaldatu suhtlemine).

Kahel kohtumisel räägime lahti stressi ja läbipõlemise mõiste ja nende tekkepõhjused. Samuti käsitleme viite erinevat väsimust, mis eelnevad täielikule läbipõlemisele ja kuidas neid ära tunda. Saame teada, millest koosneb stressitaluvus ja kas seda on võimalik tõsta. Helle tutvustab erinevaid meetodeid ja võimalusi, kuidas stressiga paremini toime tulla, alates mõtete ja tundeelu korramisest, kuni soovituseni, kuidas vajalike muutusi oma elus targalt läbi viia.

Registreeru tel 510 1780 või saada kiri kiilinaisselts@gmail.com. Panus koolituse eest on 3 eurot inimene. Projekti on rahastatud kohaliku omaalgatuse programmi vahenditest.

jagunevad inimesed suhtumise järgi kasvule suunatud ja kinnise mõtteviisiga inimesteks. Kes olen mina? Ega ei olegi kerge ise otsustada, sest meie arusaam meist endist on subjektiivne ja adekvaatsema tagasiside saamiseks on abiks meid toetavad lähedased inimesed, kes näevad meid erinevates situatsioonides kõrvalt.

Tasub ennast ise hinnata ja siis küsida töökaaslaselt või sõbralt, mida tema arvab.

Kasvule suunatud inimene usub, et kõike saab pingutusega muuta. Ta võtab väljakutsed meelsasti vastu ja leiab igas probleemis võimaluse.

Kinnine inimene ei salli muudatusi, ta kinnitab, et olen nagu olen ja usub, et muutused ei ole võimalikud. Väljakutsed tekitavad talle probleeme ja stressi ja tunduvad rõhuvana.

Peame mõistma, kes me oleme ja valima teadlikult sellise mõtteviisi, mis on meile kasuli-

kum!

Edu puhul on otsustav faktor, kuidas tuleme toime tagasilöökidega ja väljakutsetega. Kui sportlane annaks alla ja jääks nutma peale esimest kaotust, siis sel hetkel ka tema karjäär lõpeks.

Ameerika Ettevõtlusinstituudi president Arthur Brooks peale 40 aastast uuringut tuli järeldusele, et inimese õnnelikkuse taset mõjutavad 47% geenid, 44% inimese elu suursündmused ja 9% tema valikud ja elustiil.

Psühholoog Seligmann väidab, et inimese rõõmsameelsuse tase, nii nagu ka tema keha kaalu vahemik, on sünniga kaasa antud. Koolituselt jäi kõlama mõte, et meie kõigi kohutus on hoida oma rõõmsameelsust just meie maksimaalsel tasemel.

Ja siit kolm lihtsat nippi:

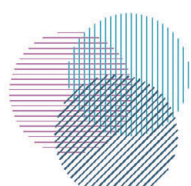
- leia üles oma lapselikkus – käi kodus värvilises kostüümis, müra lastega, naera, vaata multikaid – järgmisele koolitusele kutsus Katrin Aedma meid kostüümides;

- tee inventuur oma mõtetes, tegevustes ja tutvusringkonnas. Mõtle toetavaid mõtteid, keskendu neile tegevustele, mis energiat annavad ja ümbritse end toetavate inimestega;

- ela tänuikkuses ja siin ja praegu. Oskad rõõmustada pisiasjade üle ja tänu väljendada. Kirjuta kasvõi kohe kiri inimesele, kellele oled millegi eest tänulik ja saada ära!

Eneseanalüüsiga jätkame veebruaris, kui toimub Elurõõmu koolituse teine osa. | **Andra Perv**

DR KULLAMAA & DR KIRJANEN
EESTI ILUKIRURGIA KESKUS

NOVEMBRIS JA DETSEMBRIS
ON LASEREPILATSIOON
25% SOODSAM!

LISAKS LOOSIME VÄLJA
KINKEKAARDI
VÄÄRTUSES
250 EUR

STIHL®

HOOLDUSKAMPAANIA!

01.10.-30.11.2018

**TOO OMA STIHL
MOOTORSEADE
AIATÄHTE HOOLDU-
SESSE JA SAAD:**

**SEADMED – 10%
LISAVARUSTUS – 15%**

**TÖÖRAHA VAID 16.- EUROT!
TAVAHIND ALATES 28.- EUROST!**

SAKU: Tehnika 7, tel: 5324 4296
PEETRI: Tuleviku tee 10, tel: 5558 5709
E-R 9 – 18 ja **L** 10 – 13 www.aiataht.ee

KÜTUSEFILTER
0€
SÜÜTEKIVIAL

**NORDIC
ENGINEERING
GROUP**

Eramute projekteerimine

Olemasolevate hoonete muudatusprojektid

Garaažide, kuuride, aiamajade,
mänguväljakute projekteerimine

Hoonete kasutusload, elektri, tuleohutuse
ning ehitustehnilised auditid

Meie kaudu saad "võlmed kätte" lahenduse, alates mõõdistustest kuni kasutusloa taotlemiseni välja!

Oname suurt referentsi ning pikaajalist kogemust!
Usalda oma töö meile ja tänu sellele saad enda aja panustada just sinna valdkonda midatunnend paremini kui meile.

Nordic Engineering Group OÜ
www.neg.ee

(+372) 5159 286
info@neg.ee

Kiili vallavalitsus teatab

VOLIKOGU OTSUSED

Kiili Vallavolikogu 11.10.2018 määrus nr 10 Kiili valla arengukava 2019–2030 ja eelarvestrateegia 2019–2022 kinnitamine.

Kiili Vallavolikogu 11.10.2018 määrus nr 11 Kiili Vallavolikogu tööst osavõtu eest makstava tasu suurus ja maksmise kord.

VALLAVALITSUSE OTSUSED EHITUS- JA PLANEERIMINE 25. SEPTEMBER 2018

Vallavalitsuse korraldus nr 386 Ehitusloa väljastamine ehitise (puurkaev) rajamiseks Arumäe, Metsanurga küla.

Vallavalitsuse korraldus nr 387 Ehitusloa väljastamine ehitise (puurkaev) rajamiseks Vana-Haljamardi, Sõmeru küla.

Vallavalitsuse korraldus nr 388 Ehitusloa väljastamine ehitise (puurauud) rajamiseks Viirpuu tn 3, Kangru alevik.

Vallavalitsuse korraldus nr 389 Ehitusloa väljastamine ehitise (Kiili vallas Vaela külas Rahnu tee sõidutee) rajamiseks.

Vallavalitsuse korraldus nr 390 Kasutusloa väljastamine ehitisele (üksikelamu) Kaare tn 11, Luige alevik. Vallavalitsuse korraldus nr 391 Kasutusloa ehitisele (üksikelamu) Lageda tee 26, Vaela küla.

2. OKTOOBER 2018

Vallavalitsuse korraldus nr 394 Projekteerimistingimuste määramine detailplaneeringu koostamise kohustuse puudumisel purgla ehitusprojekti koostamiseks.

Vallavalitsuse korraldus nr 396 Ehitusloa väljastamine ehitiste (ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni torustikud Põllu tänava 13a liitumisel) püstitamiseks. Vallavalitsuse korraldus nr 395 Vaela külas Laura katastriüksuse detailplaneeringu vastuvõtmine ja avalikustamise korraldamine.

Vallavalitsuse korraldus nr 332 Loovälja II ja IV kinnistute ning Loovälja V ja I kinnistute detailplaneeringute koostamise lõpetamine.

Vallavalitsuse korraldus nr 334 Kajaka I kinnistu ja Pajumäe mü osalise detailplaneeringu koostamise lõpetamine.

9. OKTOOBER 2018

Vallavalitsuse korraldus nr 402 Kasutusloa väljastamine ehitisele (üksikelamu) Lepiku tee 33, Vaela küla.

Vallavalitsuse korraldus nr 331 Aaviku maaüksuse detailplaneeringu koostamise lõpetamine.

16. OKTOOBER 2018

Vallavalitsuse korraldus nr 406 Ehitusloa väljastamine ehitiste (aiamaja ja saun-kuur) püstitamiseks Haugla, Sookaera küla.

Vallavalitsuse korraldus nr 407 Ehitusloa väljastamine ehitise (gaasijaotusjaam) püstitamiseks Sõlme,

Sookaera küla.

Vallavalitsuse korraldus nr 408 Kasutusloa väljastamine ehitisele (üksikelamu) Oksa tn 10, Luige alevik. Vallavalitsuse korraldus nr 409 Kasutusloa väljastamine ehitisele (üksikelamu) Andrese tn 22, Kiili alev. Vallavalitsuse korraldus nr 410 Lähse külas Niidi tee 7 detailplaneeringu vastuvõtmine ja avalikustamise korraldamine.

KESKKOND JA MAAKÜSIMUS 25. SEPTEMBER 2018

Vallavalitsuse korraldus nr 392 Kinnistu ostueesõigusest loobumine, Aleks. 2. OKTOOBER 2018

Vallavalitsuse korraldus nr 397 Isikliku kasutusõiguse seadmine, Andrese tänav. Vallavalitsuse korraldus nr 398 Isikliku kasutusõiguse seadmine, Pikkaru tee T2.

Vallavalitsuse korraldus nr 399 Isikliku kasutusõiguse seadmine, Põllu tänav. Vallavalitsuse korraldus nr 400 Kiili Vallavalitsuse 12.09.2017 korralduse nr 310 "Sangari tn 8 kinnisajaga piirneva maa erastamine" muutmine.

16. OKTOOBER 2018

Vallavalitsuse korraldus nr 411 Isikliku kasutusõiguse seadmine, Kesa tänav. Vallavalitsuse korraldus nr 412 Isikliku kasutusõiguse seadmine, Põllu tänav. Vallavalitsuse korraldus nr 413 Isikliku kasutusõiguse seadmine, Kuu tänav // Luna tänav // Marsi tänav // Päikese põik // Päikese tänav // Veenuse tänav.

Vallavalitsuse korraldus nr 414 Puurkaevu asukoha kooskõlastamine, Kooli, Nabala küla. Vallavalitsuse korraldus nr 415 Arvamuse andmine jäätmeloa taotlusele, AS RW-Trans.

MUUD KÜSIMUSED

9. OKTOOBER 2018

Vallavalitsuse korraldus nr 403 Kiili Lasteaia isikkoosseisu kinnitamine 2018/2019 õppeaastaks. Vallavalitsuse korraldus nr 404 Kiili Lasteaia hoolekogu kinnitamine 2018/2019 õppeaastaks.

Vallavalitsuse korraldus nr 405 Kiili Vallavalitsuse 07.02.2012 korralduse nr 44 "Kiili Raamatukogu nõukogu liikmete kinnitamine" muutmine.

NB! OTSUSTE TÄISTEKSTIDE JA LISADEGA SAAB TUTVUDA KIILI VALLAVALITSUSES, NABALA TEE 2A, KIILI ALEV

Vallavalitsuse korraldus nr 403 Kiili Lasteaia isikkoosseisu kinnitamine 2018/2019 õppeaastaks. Vallavalitsuse korraldus nr 404 Kiili Lasteaia hoolekogu kinnitamine 2018/2019 õppeaastaks.

Vallavalitsuse korraldus nr 405 Kiili Vallavalitsuse 07.02.2012 korralduse nr 44 "Kiili Raamatukogu nõukogu liikmete kinnitamine" muutmine.

NB! OTSUSTE TÄISTEKSTIDE JA LISADEGA SAAB TUTVUDA KIILI VALLAVALITSUSES, NABALA TEE 2A, KIILI ALEV

Vallavalitsuse korraldus nr 402 Kasutusloa väljastamine ehitisele (üksikelamu) Lepiku tee 33, Vaela küla.

Vallavalitsuse korraldus nr 331 Aaviku maaüksuse detailplaneeringu koostamise lõpetamine.

Vallavalitsuse korraldus nr 406 Ehitusloa väljastamine ehitiste (aiamaja ja saun-kuur) püstitamiseks Haugla, Sookaera küla.

Vallavalitsuse korraldus nr 407 Ehitusloa väljastamine ehitise (gaasijaotusjaam) püstitamiseks Sõlme,

lundusmaa 100%) katastriüksuse jagamine kuni kolmeks hoonestatavaks krundiks, kavandavatele kruntidele maa kasutamise sihtotstarvete ja ehitusõiguse ulatuse määramine kokku kuni kuue ja kuni kolmekorruseliste kaubandus-, teenindus- ja büroohoone püstitamiseks ning heakorrastuse, haljastuse, juurdepääsute, parkimise ja tehnovõrkudega varustamise lahendamine, keskkonnatingimuste seadmine planeeringus kavandatu elluviimiseks. Koostatavas detailplaneeringus seatakse tingimus, et konkreetse äri-tootmismaa krundi hoonestamiseks tuleb omavalitsusele esitada hoone eskiisprojekt koos kavandatava tehnoloogia kirjeldusega, et oleks võimalik otsustada keskkonnamõjude hindamise vajadus. Tootmis- või äritegevusega ei tohi kaasneda olulisel määral soojuse, kiirguse ega lõhna teket. Käesolevas detailplaneeringus on seatud tingimus, et planeeritud kruntidele pos nr 1 ja pos nr 2 võimalik kavandatav laadimisala ei tohi paikneda Mikhansu tee poolsel alal. Kuna tulevane äri- või tootmistevõime iseloom planeeringualal pole teada, siis seatakse käesolevas detailplaneeringus tingimus arvestada enne kruntidele ehitusloa taotlemist järgmist keskkonnalubade (nagu näiteks õhusaasteluba, vee-erikasutusluba, jäätmeluba) võimaliku taotlemise nõudega.

Laura kinnistu detailplaneering täpsustab Kiili valla üldplaneeringut maakasutuse juhtotstarbe osas. Planeeritav maa-ala jääb Kiili valla üldplaneeringu kohaselt detailplaneeringu koostamise kohustusega alale. Juhtotstarbe kohaselt asub maa-ala väikeelamumaa, millele kõrvalotstarvetena on lubatud kaubandus-, teenindus- ja büroohoonete maa. Planeering ei muuda kehtivat Kiili valla üldplaneeringut.

Detailplaneeringu avalik väljapanek toimub Kiili Vallavalitsuses, aadress Nabala tee 2a, Kiili alev 75401, Kiili vald, Harju maakond, telefon 679 0260, e-post info@kiilivald.ee.

Detailplaneeringu avalik väljapanek on ajavahemikul 29.10.–12.11.2018.

Detailplaneeringuga on võimalik tutvuda Kiili Vallavalitsus tööpäevadel kohapeal või digitaalselt Kiili valla geoinfosüsteemis EVALD.

KAJAKA 1 KINNISTU JA PAJUMÄE MÜ OSALISE DETAILPLANEERINGU KOOSTAMISE LÕPETAMINE

27.09.2004 Kiili Vallavalitsuse korraldusega nr 539 "Kajaka 1 kinnistu ja Pajumäe MÜ osalise detailplaneeringu koostamise algatamine, koostamise ja fiinantseerimise õigus andmine" algatati Kajaka 1 kinnistu ja Pajumäe MÜ osaline detailplaneeringu koostamine.

Alates detailplaneeringu koostamise algatamisest ei ole detailplaneeringust huvitatud isik detailplaneeringu koostamise protsessiga edasi läinud. Samuti ei ole Kiili Vallavalitsuse ja detailplaneeringu algataja vahel (vastavalt planeerimisest 131 lg 1 ja lg 2)

2) sõlmitud halduslepingut detailplaneeringukohaste avalikuks kasutamiseks ette nähtud tee ja sellega seonduvate rajatiste, haljastuse, välisvalgustuse ning tehnoarajatiste väljaehitamiseks. Kiili Vallavalitsus tegi 18.06.2018 kirjaga nr 8-1/1119-5 järelepärimise Indrek Teesalu, Heldur Tamm, OÜ Tecnoform planeeringumenetluse jätkamise soovi kohta ja teatas, et huvi puudumise korral planeeringu menetlus lõpetatakse kirjas määratud tähtaja (01.07.2018) möödumisel. Indrek Teesalu, Heldur Tamm, OÜ Tecnoform Kiili Vallavalitsusega ühendust ei võtnud. Tulenevalt haldusmenetluse seaduse § 40 lõikest 1 peab haldusorgan enne haldusakti andmist andma menetlusosalisele võimaluse esitada kirjalikus, suulisel või muus sobivas vormis asja kohta oma arvamus ja vastuväited. Kiili Vallavalitsus edastas 28.08.2018 kirjaga nr 8-1/1119-6 teabe käesoleva otsuse resolutsiooni ja põhjenduste kohta maaüksuse omanikele Indrek Teesalu, Heldur Tamm, OÜ Tecnoform. Ettepanekuid ja vastuväiteid sai esitada kirja või e-kirja teel info@kiilivald.ee kuni 7.09.2018. Tähtajaks kirjalikke arvamusi ei esitatud. Seega, planeerimisest 129 lg 1 p 1 alusel võib detailplaneeringu koostamise lõpetada kui koostamise käigus ilmnevad asjaolud, mis välistavad planeeringu elluviimise tulevikus, sealhulgas kui isik keeldub detailplaneeringukohaste ehitiste ehitamise üleandmiseks halduslepingu sõlmimisest.

LOOVÄLJA 2 JA 4 KINNISTUTE NING LOOVÄLJA 1 JA 5 KINNISTUTE DETAILPLANEERINGUTE KOOSTAMISE LÕPETAMINE

8.06.2004 Kiili Vallavalitsuse korraldusega nr 344 "Loovälja 2 ja 4 kinnistute detailplaneeringu koostamise algatamine" algatati Loovälja 2 ja 4 kinnistute detailplaneeringu koostamine. 12.10.2004 Kiili Vallavalitsuse korraldusega nr 566 "Loovälja 1 ja 5 kinnistute detailplaneeringu koostamise algatamine" algatati Loovälja 1 ja 5 kinnistute detailplaneeringu koostamine.

Alates detailplaneeringu heakskiidu saamisest (Harju Maavalitsuse 12.12.2007 kiri nr 21-13k/1723) ei ole detailplaneeringust huvitatud isik detailplaneeringu koostamise protsessiga edasi läinud. Samuti ei ole Kiili Vallavalitsuse ja detailplaneeringu algataja vahel (vastavalt planeerimisest 131 lg 1 ja lg 2) sõlmitu halduslepingut detailplaneeringukohaste avalikuks kasutamiseks ette nähtud tee ja sellega seonduvate rajatiste, haljastuse, välisvalgustuse ning tehnoarajatiste väljaehitamiseks. Kiili Vallavalitsus tegi 14.06.2018 kirjaga nr 8-1/829 järelepärimise planeeringu taotlejale Monica Unt, planeeringumenetluse jätkamise soovi kohta ja teatas, et huvi puudumise korral planeeringu menetlus lõpetatakse kirjas määratud tähtaja (1.07.2018) möödumisel. Monica Unt Kiili Vallavalitsusega ühendust ei võtnud.

Tulenevalt haldusmenetluse seaduse § 40 lõikest 1 peab haldusorgan enne haldusakti andmist andma

TULE TÖÖTA KODU LÄHEDAL!

Meie Kiili eritoodete tootmise meeskonda on oodatud tublid, töökad ja füüsiliselt vastupidavad

PLASTKAEVUDE VALMISTAJAD.

Pakume vajalikku väljaõpet, põnevat tööd toetavas meeskonnas ja korralikulttöötasu.

Saada oma CV aadressile personal@pipelife.com,
lisainfot küsi julgelt telefonil 5343 4949.

Kiili Lasteaed kuulutab välja konkursi liikumisõpetaja ametikohale koormusega 0,5.

*Töökoht on lapsehoolduspukkusel oleva töötaja asendamiseks.
Tööleasumise aeg 3. detsember 2018.*

Kandideerimiseks palun saata sooviavaldus, CV ja haridust tõendavad dokumendid hiljemalt 19. oktoobriks 2018 e-posti aadressile maibi.rikker@kiilivald.ee.

Lisainformatsioon tel 510 4668, Maibi Rikker.

In Memoriam

KOIT KIVIMÄE

14.05.1955–11.10.2018

Avaldame kaastunnet Merlele perekonnaga abikaasa

KOIT KIVIMÄE

surma puhul.

Töökaaslased

Avaldame sügavat kaastunnet Hiljele poja

KOIT KIVIMÄE

surma puhul.

Sõbrad eakatekeskusest

Soe sügistuul võttis sul käest, viis teele, kust tagasi ei tulda...

ÜLLE VAINOMEES

Mälestavad töökaaslased aiandi päevilt.

ANDRESEPÄEVA LAAT

1. detsembril kell 12.00–15.00 Harjumaa Muuseumis.

Ootame kauplema eheda kodumaise toiduaine tootjaid ning ka omanõulisi käsitöömeistreid.
Registreerimine muuseum@hmk.ee.

menetlusosalisele võimaluse esitada kirjalikus, suulis või muus sobivas vormis asja kohta oma arvamus ja vastuväited. Kiili Vallavalitsus edastas 28.08.2018 kirjaga nr 8-11/829-2 teabe käesoleva otsuse resolutsiooni ja põhjenduste kohta maaüksuse omanikele Monica Untile. Ettepanekuid ja vastuväiteid sai esitada kirja või e-kirja teel info@kiilivald.ee kuni 7.09.2018. Tähtajaks kirjalikke arvamusi ei esitata.

Seega, planeerimiseaduse § 129 lg 1 p 1 alusel võib detailplaneeringu koostamise lõpetada kui koostamise käigus ilmnevad asjaolud, mis välistavad planeeringu elluviimise tulevikus, sealhulgas kui isik keeldub detailplaneeringukohaste ehitiste ehitamise üleandmiseks halduslepingu sõlmimisest.

AAVIKU MAAÜKSUSE DETAILPLANEERINGU KOOSTAMISE LÕPETAMINE

30.03.2004 Kiili Vallavalitsuse korraldusega nr 177 “Aaviku maaüksuse detailplaneeringu koostamise algatamine” algatati Aaviku maaüksuse detailplaneeringu koostamine.

Alates detailplaneeringu koostamise algatamisest ei ole detailplaneeringust huvitatud isik detailplaneeringu koostamise protsessiga edasi läinud. Samuti ei ole Kiili Vallavalitsuse ja detailplaneeringu algataja vahel (vastavalt planeerimiseaduse § 131 lg 1 ja lg 2) sõlmitud halduslepingut detailplaneeringukohaste avalikuks kasutamiseks ette nähtud tee ja sellega seonduvate rajatiste, haljastuse, välisvalgustuse ning tehnorajatiste väljaehitamiseks. Kiili Vallavalitsus tegi 14.06.2018 kirjaga nr 8-1/409-11 järelepärimise detailplaneeringu taotlejale Helmut Reissile planeeringumenetluse jätkamise soovi kohta ja teatas, et huvi puudumise korral planeeringu menetlus lõpetatakse kirjas määratud tähtaja (1.07.2018) möödumisel. Helmut Reiss Kiili Vallavalitsusega ühendust ei võtnud. Tulenevalt haldusmenetluse seaduse § 40 lõikest 1 peab haldusorgan enne haldusakti andmist andma menetlusosalisele võimaluse esitada kirjalikus, suulis või muus sobivas vormis asja kohta oma arvamus ja vastuväited. Kiili Vallavalitsus edastas 28.08.2018 kirjaga nr 8-1/409-12 teabe käesoleva otsuse resolutsiooni ja põhjenduste kohta maaüksuse omanikele Helmut Reissile, Lembit Kiivitile, Aivar Novitskile, Hugo Poskale, Merike Puustusmaale. Ettepanekuid ja vastuväiteid sai esitada kirja või e-kirja teel info@kiilivald.ee kuni 7.09.2018. Tähtajaks kirjalikke arvamusi ei esitatud.

Planeerimiseaduse § 129 lg 1 p 1 alusel võib detailplaneeringu koostamise lõpetada kui koostamise käigus ilmnevad asjaolud, mis välistavad planeeringu elluviimise tulevikus, sealhulgas kui isik keeldub detailplaneeringukohaste ehitiste ehitamise üleandmiseks halduslepingu sõlmimisest.

PROJEKTEERIMISTINGIMUSTE MÄÄRAMINE EHI-TUSPROJEKTI KOOSTAMISEKS KULLERKUPU TN

22, KANGRU ALEVIK

Kiili Vallavalitsus teatab avatud menetluse algatamisest projekteerimistingimuste andmiseks. 24.09.2018 esitati Kiili Vallavalitsusele projekteerimistingimuste taotlus nr 1811002/09879, millega soovitakse projekteerimistingimusi Kullerkupu tn 22 (katastritunnus 30401:001:2212) krundile elamu ja abihoone püstitamiseks ilma detailplaneeringut koostamata.

02.10.2018 seisuga ehitisregistri andmetel põhjal krundil hooned puuduvad. Planeerimiseadus (PlanS) sätestab detailplaneeringu koostamise kohustuse § 125 lõikes 1 ja lõikes 2. PlanS § 125 lõikes 5 on toodud võimalus, et teatud tingimuste olemasolul võib nimetatud paragrahvi lõikes 1 ja 2 toodud üldplaneeringu kohase detailplaneeringu koostamise kohustuse nõudest loobuda, andes välja projekteerimistingimused. Erandit saab kasutada vaid juhul, kui ehitustegevus on kooskõlas üldplaneeringuga. PlanS § 125 lõikes 5 on toodud erand, millistel tingimustel võib kohaliku omavalituse üksus üldplaneeringukohase detailplaneeringu koostamise nõudest loobuda. See on kohaliku omavalituse kaalutusotsus. PlanS § 125 lõike 5 alusel võib kohaliku omavalituse üksus lubada püstitada või laiendada projekteerimistingimuste alusel olemasoleva hoonestuse vahele jäävale kinnisasjale ühe hoone ja seda teenindavad rajatised, kui:

- ehitis sobitub mahuliselt ja otstarbalt piirkonna väljakujunenud keskkonda, arvestades sealhulgas piirkonna hoonestuslaadi,
- üldplaneeringus on määratud vastava ala üldised kasutus- ja ehitustingimused, sealhulgas projekteerimistingimuste andmise aluseks olevad tingimused, ning ehitise püstitamine või laiendamine ei ole vastuolus ka üldplaneeringus määratud muude tingimustega.

02.10.2018 vaatas antud ettepaneku läbi Kiili valla projektikomisjon ning on seisukohal, et uute hoonete püstitamine ei ole planeerimiseaduse ja Kiili valla üldplaneeringuga vastuolus, kuna hoonestus sobitub mahuliselt ja otstarbalt piirkonna väljakujunenud keskkonda.

Erinevalt planeeringust on projekteerimistingimustega ehitusõiguse määramisel piiriks üldplaneeringus sätestatud ehitusliikud tingimused ja projekteerimistingimuste taotlusega hõlmatud ala ümbruskonnas väljakujunenud keskkonnatingimused. Nii saab projekteerimistingimusi kasutada eelkõige nn ühe krundi planeeringute asemel aladel, kus on kõik ehitusõiguse määramiseks olulised tingimused juba varem välja kujunenud.

Antud juhul on tegemist olemasoleva krundiga, millel on juba elamumaa sihtotstarve. Arvestades eeltoodut (olemasolev 100% elamumaa sihtotstarbega krunt, suurusega 1661 m², ligipääs Kullerkupu tänavalt) saab väita, et krundile üksikelamu ja abihoone

püstitamine ei ole vastuolus üldplaneeringus määratud väikeelamumaa (EV) esitatud tingimustega (lk 21–22).

- Väikeelamute ehituskruntide moodustamisel tuleb lähtuda varem moodustatud kruntide valdavast suuruselt. Uute kruntide soovituslik suurus on 2000 m². Lisanduva asundusega ala väikseim krundi suurus 1500 m² on olemasoleva ehituskrundi jagamise tulemusel tekkivate uute kruntide minimaalseks suurus.
- Suurim lubatud ehitusalune pind uutel väikeelamukruntidel lubatud kuni 300 m².
- Ehituskrunti ei hoonestata kui krundi pikkus avaliku tänava või platsi joonel on alla 15 m.
- Väikeelamu tervikkrundile on lubatud ehitada üks üksikelamu (ühe korteriga elamu) ja üks abihoone.
- Väikeelamu korruselisel on kuni 2 ja suurim lubatud kõrgus maapinnast on 9 m ning abihoonel 4,5 m. Korruselisel ja kõrgus määratakse detailplaneeringuga.
- Abihooneid võib plokistada naaberkruntide piiril või kavandatakse krundi piirile naabrite ühise kirjaliiku kokkuleppe alusel.
- Parkimisvajadused tuleb lahendada oma krundi piirides.

Haldusmenetluse seaduse § 5 lõike 2 kohaselt kohustub kohalik omavalitsuse üksus haldusmenetluse viima läbi eesmärgipäraselt ja efektiivselt, samuti võimalikult lihtsalt ja kiirelt, vältides ülevõtteid kulusi ja ebameeldivusi isikutele. Käesoleval juhul on projekteerimistingimuste kaudu ehitusõiguse andmine isiku suhtes kõige efektiivsem, lihtsam ja kiirem viis eesmärgi saavutamiseks, mis ei riiva avaliku huvi ja on kooskõlas kehtiva õigusega.

Uue üksikelamu ja selle juurde kuuluva abihoone ehitamisega ei kavandata tegevusi, mis kuuluvad keskkonnamõju hindamise ja keskkonnamõjuhindamis- teemi seaduse (KeHJS) § 6 lõikes 1 nimetatud olulise keskkonnamõju tegevuste loetellu. Samuti ei kuulu kavandatav tegevus KeHJS § 6 lõikes 2 ja Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruse nr 224 “Tegevusvaldkondadele, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu” nimetatud tegevuste hulka. Seega puudub Kiili Vallavalitsusel kohustus eelhindangu läbiviimiseks.

Ettepanekuid ja vastuväiteid saab esitada kirja või e-kirja teel info@kiilivald.ee 19.10.–02.11.2018. Projek- teerimistingimuste eelnõuga saab tutvuda Kiili Vallavalitsuses ja veebilehel www.kiilivald.ee/ehitus-ja-planeerimine/avatud-menetlusegaprojektee- rimistead.

LÄHTSE KÜLAS NIIDI TEE 7 DETAILPLANEERINGU VASTUVÕTMINE JA AVALIK VÄLJAPANEK KIILI VALLAVALITSUSES, NABALA TEE 2A, 05.–19.11.2018

Detailplaneeringu koostanud Guru Projekt OÜ,

töö nr DP 140-2017.

Planeeritav maa-ala asub Harju maakonnas, Kiili val- las, Lähtse külas.

Planeeringuala suurus on ca 6,35 ha.

Planeeritaval maa- alal kehtib Kiili valla üldplaneering ja Kubja kinnistu detailplaneering, kehtestatud Kiili Vallavolikogu 23.08.2012 otsusega nr 66.

Niidi tee 7 maaüksusel kehtib Kiili Vallavolikogu 23.08.2012 otsusega nr 66 kehtestatud Kubja kinnis- tu detailplaneering, mis nägi ette 28 elamumaa, 5 transpordimaa, 3 maatulundusmaa ja 1 sotsiaalmaa krundi moodustamise. Kehtiv detailplaneering mää- ras Niidi tee 7 maaüksuse maatulundusmaaks.

Vastavalt Kiili Vallavalitsuse 05.05.2015 korraldusele nr 279 on käesoleva detailplaneeringu eesmärgiks on Lähtse külas Niidi tee 7 maaüksuse (katastritun- nus 30401:003:0669) jagamine elamumaa sihtots- targena kruntideks, ehitusõiguse seadmine ühe kuni kahekorralise üksikelamu ja ühe kuni ühekorralise abihoone püstitamiseks elamumaa krundi kohta ning heakorrastuse, haljastuse, juurdepääsuteede, parkimise ja tehnovõrkudega varustamise lahenda- mine. Detailplaneeringus nähakse ette 14 krundi moodustamine: 11 elamumaa sihtotstarbega krunti, 1 maatulundusmaa sihtotstarbega krunt ning 2 trans- pordimaa sihtotstarbega krunti.

Ühtset ehitusjoont ei ole ette nähtud. Hoonestusviis on lahtine. Ehitiste kõrgus on piiratud – elamute suurim lubatud korruselisel on 2 ja katuseharja kõr- gus maksimaalselt 9 m ning abihoonete korruselisel on 1 ja kõrgus kuni 4,5 m, Hoonete lubatud katuse- kalle on 0–45 kraadi. Ilma detailplaneeringuta võib krundile rajada kuni kaks kuni 20 m² suuruse ehi- sealuse pinnaga väikehoonet (nt tööriistakuur, saun, garaaž, varjualune vms). Mõlemale transpordimaa sihtotstarbega krundile on planeeringus ette nähtud asfaltkattega sõidutee, mille kõrval asfaltkattega kergliiklustee. Sõidutee laiuseks vähemalt 5,0 m, kergliiklustee laiuseks vähemalt 2,0 m. Lume koris- tamise hõlbustamiseks või kraavist turvalisema dis- tantsi hoidmiseks võib kergliiklustee näha ette vahe- tult sõidutee kõrval, teineteisest madala äärekiviga eraldatult. Kruntidele pos nr 13 ja pos nr 14 planeeri- tud sõidu- ja kõnniteed on ette nähtud avalikku kas- tusse. Alale tuleb vastavalt vertikaalplaneeringule projekteerida uus kuivendussüsteem, mis tuleb välja ehitada enne elamute ehituslubade väljastamist. Käesolev detailplaneering ei sisalda Kiili valla üld- planeeringu muutmise ettepanekut.

Detailplaneeringu avalik väljapanek toimub Kiili Val- lavalitsuses, aadress Nabala tee 2a, Kiili alev 75401, Kiili vald, Harju maakond, telefon 679 0260, e-post info@kiilivald.ee.

Detailplaneeringu avalik väljapanek on ajavahemikul 05.–19.11.2018.

Detailplaneeringuga on võimalik tutvuda Kiili Valla- valitsus tööpäevadel kohapeal või digitaalselt Kiili valla geoinfosüsteemis EVALD.

- Ebaseaduslike ehitiste
seadustamine
- Kasutusluba
- Muudatusprojektid
- Auditid
- Detailplaneeringud
- Kontrollmõõdistused

+372 5699 3014
info@ehitusdokument.ee
www.ehitudokument.ee

Ostame kasvavat metsa, põllumaad
ja metsakinnistuid hinnaga
kuni 10 000 eurot/ha.
Kinnistud võivad olla tehtud raietega
või asetseda piiranguvööndis.
Tel: 56 111 900

**Ainult
meil
10 päeva
akende
valmimine!**

Tallinn: Laki 36
A sissekäik 3. korrus
Avatud: E-R 9-17
reval@glasaken.ee
mob: 555 15 766
tel/faks: 6098 862

glasaken.ee

**Vanametalli
KOKKUOST
ALATI HEAD HINNAD**
☎609-9499
BETOONI 7A TALLINN
www.tolmets.ee

ERAKORDNE TOITLUSTUS ERA- JA FIRMAÜRITUSTEL

Suupisted

Peomenüüd

Kohvipausid

**TULI
CATERING**

+372 5668 6979 • www.tulicatering.ee

ERAKUULUTUSED

Autode, sõidukite ja töömasinate
kokkuost! Võib pakkuda ka remonti
vajavaid ja seisvaid masinaid! Ei pea
olema ülevaatus ja kindlustust!
Pakkuda võib kõike! Kuulutus ei
vanane! Tel 5457 5055

Lp. mesinikud! Luke Vahavabrik ostab
vaha kuni 10 € / kg, vahetab kärke
2,5 € / kg. Võtame talveks vaha
tasulisele rendile — kevadel tagasi 1,4
€ / kg. Tuleme Tallinna Marja 4D 3.
novembril kell 10–11. Tel 513 3356,
5645 2997, luke.vahavabrik@mail.ee

Ehitusmehed teostavad jägmisi töid:
puitkarkassmajad, vundamendid, ladumistööd,
katused, terrassid, aiad, katuse ja fasaadi
survepesu, vanade majade restoareerimine,
saame hakkama kõikide üldehitustöödega.
Töö kiire ja korralik. Tel 5671 4797, e-mail
silvar.jogi@gmail.com

Hoonete soojustamine puistevillaga.
Konsultatsioon objektile tasuta. Tel 501 6689,
ken@puistemees.ee, www.puistemees.ee

Kaardid ennustavad. Tel 900 1727, 24 h.
Vt ka ennustus.ee

Kiili arvutiremont. Tööaeg kell 8–20. Tel
562 10720, Janek

Korstnapitside ja moodulkorstnate
ehitustööd. Tel 5557 9399

Korstnapühkija teenused. Tellimine tel
5877 1665, info@puhaskolle.ee. www.
puhaskolle.ee

Korstnapühkimisteenus. Helistage tel
5333 0556

Maagia KV võtab müüki kinnisvara. Tel
5855 0720, maagiakv.ee

Maalritööd. Pahteldus, lihvimine, värvimine,
tapeetimine. Parketi, uste, liistude paigaldus
ning muud remondi tööd. Tel 5360 5083

Mahlapressimise teenus Harjumaal Kose
vallas. Lisainfo tel 5621 9762

Müüa biopuhastid, septikud, imbtunnelid —
vaata www.biomahuti.ee. Küsi personaalset
pakkumist! Tel +372 5811 7118 või
viljar@biomahuti.ee

Müüa kuivad kaminapuud võrkotis 30 cm
40 l kott. Kask 3,2 € kott, must lepp 2,8
€ kott. Alates 40 kotist vedu tasuta. Tel
5554 1628

Müüa küttepuid: segapuu alates 42 € /
rm, lepp alates 41 € / rm, must lepp alates
44 € / rm. Kuiv puu alates 54 € / rm.
Vedu hinnas. Tel 5666 0431

Müüa lõhutud küttepuid kohaletoomisega.
Lepp, sanglepp, metsakuiv okaspuu. Küsi
hinda! Tel 509 9598, pakhalupuu@gmail.
com, www.pakhalupuu.ee

Müüa toored küttepuid — lepp 42 € / rm,
sanglepp 45 € / rm. Kogus alates 7 rm,
transport hinna sees. Tel 5551 8498

Müüme puitbriketti ja pelletit. Kvaliteetne
kaup, toodetud Eestis. Võimalik tellida ka
väikseid koguseid. Info tel 5559 7572

Noor pere soovib osta maatüki või väikese
suvila. Tel 526 4184

Ohtlike puude aastaringse raie-, hooldus-
ja saetööd. Katuserennide puhastus. Tel
5551 2104, www.puuhooldaja.ee

Ohtlike puude langetamine. Tel 5663 2968,
5340 2068

Ohtlike puude langetamine, võrahooldus,
kändude freesimine. Info tel 514 5774 või
www.ladvastkannuni.ee

Ostan vanaaegseid jalgrataid, sääre-
väristajaid, nende raame ja muid osi. Ostan
ka vene autode / tsiklite osi. Tel 510 2349

Otse tootjalt kasepuitbrikett (alates 165 €),
turbabrikett (alates 119 €), pakitud kivisüsi
(230 €), pellet (6 ja 8 mm, 185 €), klotsid
võrgus (2,5 €). Vedu. Tel 506 8501

OÜ Estest PR ostab metsa- ja põllumaad.
Tel 504 5215, 514 5215, info@est-land.
ee

Paigaldan epopõrandaid (garaažid, trepid,
rõdud, terrassid, abiruumid, saunad,
vannitoad jne). Tööde järjekorrad lühikesed
ja hinnad soodsad. Küsi hinnapakumist. Tel
5620 6899, www.epopaigaldus.ee

Pakume tööd kogemustega traktoristile
laadur-ekskavaatori peal. Vajalik eelnev
kogemus ja eesti keele oskus. Info tel
502 3466, e-mail info@rannatehnoogrupp.
ee

Soovin osta korterit või väiksemat maja
otse omanikult. Võib vajada remonti. Tel
5785 5792, e-post karinsolex@gmail.com

Väikeveod, kuni 2 tonni. Kohaleveoga liiv,
muld, killustik, sõnnik, turvas, asfaldipuru,
betoon. Tel 509 2936

OTSIME OIVALIST OPERAATORIT!

Kas sa oled töötanud kohas, kus ürgne loodus
kohtub moodsa tehnoloogiaga otse sinu käte all?
Kus sind ümbritseb valgus ja puhtus, sinu selga
mudib massöör ning lõunad on pea tasuta? Ei
ole? Siis on aeg kandideerida.

Kes see on?

Operaator on meie O ja A. Ilma temata jääksid tootmisliinid
seisma ja kvaliteedinõuded visataks prügikasti.

Mida ootame?

Ootame kohusetunnet ja valmisolekut graafikuga tööks. Ette tuleb ka
12-tunniseid öövahetusi. Mis aga ei tähenda, et vampiirid oleksid
teretunud. Palume diskrimineerimise pärast vabandust.

Mida pakume?

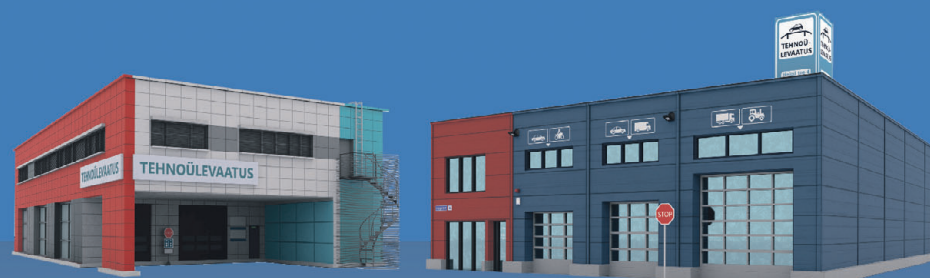
Meil on inge uhiuus tehas ja mugav bussitransport. Massaaž, taastusravi ja
sportlikud tegevused on lausa tasuta. Lõunad on samuti peaaegu tasuta. Suvel
saad vineerist puhata kaks nädalat ja jõulude ajal nädala. Ülejäänud puhkuse võid
ise valida.
Töögraafikuga on peaaegu nii nagu Genka laulus – kolm tööl ja kolm vaba
(päevased ja öised vahetused, vahetuse pikkus 12 tundi).
Tööpäev algab vastavalt kas kell 8.00 või 20.00.

Tunned, et sul on OPERAATORI geenid?
Saada oma CV aadressile personal@kohilavineer.ee

**KOHILA
VINEER**

**E - R 9.00 - 21.00
L 10.00 - 17.00**
www.tehnoulevaatus.ee

Ehitajate tee 116, Tallinn
Tel: 609 9235

Helgi tee 4, Peetri küla, Rae vald
Tel: 605 0078

**Ära oota järjekorras,
broneeri aeg www.tehnoulevaatus.ee
ja SÄÄSTA 6 EUR!**